

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Erika Hettešová

Časopis „Svět práce“ 1945 - 1948

Bakalářská práce

Praha 2010

Autor práce: **Mgr. Erika Hettešová**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2010

Hodnocení:

Bibliografický záznam

HETTEŠOVÁ, Erika. *Časopis "Svět práce" 1945-1948*. Praha: Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, 2009. 64 s. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

Anotace

Bakalářská práce *Časopis "Svět práce" 1945-1948* se zabývá vývojem, ideovým zaměřením a obsahovým i formálním rozbohem týdeníku Československé sociální demokracie. V jednotlivých kapitolách se věnuje historii vzniku i zániku samotného časopisu, snaží se nastínit politickou situaci doby, ve které *Svět práce* vycházel, a věnuje se také české sociální demokracii a její ideologii. Mnozí přispěvatelé byli velmi výraznými osobnostmi politické scény zachyceného období, proto je jim věnována zvláštní pozornost.

Samostatnou část také tvoří vydavatelská politika, která se během daného období výrazně měnila.

Annotation

Bachelor thesis *Magazine "Svět práce" 1945-1948* deals with the development, ideological focus and more detailed analysis of content and formal analysis of the magazine of Czechoslovak Social Democracy. In individual chapters it is devoted to the history of the origin and demise of the magazine itself, trying to outline the political situation of the time within which *Svět práce* was published, and the Czech Social Democratic Party and its ideology. Many contributors were very distinctive personalities on the political scene in the captured era, therefore they have received a special attention. A separate section also consists of editorial policy that was changing significantly during the seized period.

Klíčová slova

časopis, Svět práce, svět, práce, sociální, demokracie, politika, redaktor, stránka, vydavatelství, komunistická strana

Keywords

magazine, Svět práce, world, work, social, democracy, policy, editor, page, publishing house, communist party

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala pod vedením doc. PhDr. Barbary Köpplové, CSc. samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 5. 1. 2010

Erika Hettešová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PhDr. Barbaře Köpplové, CSc. za inspiraci, trpělivost a rady, které jsem využila při psaní této práce.

Obsah

OBSAH	7
ÚVOD	8
1. HISTORIE	11
1. 1. HISTORIE PERIODIKA SVĚT PRÁCE	11
1. 2. ČSR V LETECH 1945-1948	12
1. 2. 1. Tisk v ČSR 1945 – 1948.....	14
1. 3. ČESKÁ STRANA SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ	15
1. 3. 1. Prenatální období – vznik ČSR (1918)	15
1. 3. 2. První republika – Protektorát Böhmen und Mähren (1945)	19
1. 3. 3. Třetí republika (1945–1948)	23
1. 3. 4. Historie pounorové ČSSD	24
1. 3. 5. Tisk a ČSSD v letech 1945-1948	27
2. STRUKTURA A PŘÍSPĚVOVATELÉ	30
2. 1. GRAFICKÁ PODOBA	39
2. 2. OBSAH A IDEOVÉ ZAMĚŘENÍ.....	41
2. 3. REDAKCE	46
3. VYDAVATELSKÁ POLITIKA	50
3. 1. VYDÁVÁNÍ A TISK	50
3. 1. 1. Společnost Cíl.....	51
3. 2. ROZSAH.....	52
3. 3. CENOVÁ POLITIKA	53
3. 4. NÁKLAD A HOSPODÁŘSKÉ VÝSLEDKY	53
3. 5. DISTRIBUCE.....	55
ZÁVĚR	56
RESUMÉ	58
POUŽITÉ ZDROJE	59
POUŽITÉ ZKRATKY	63
SEZNAM PŘÍLOH	64
PŘÍLOHY	65

Úvod

Cílem bakalářské práce *Časopis „Svět práce“ 1945-1948* bylo zachytit základní charakteristiky týdeníku v daném období. Konkrétní téma jsem zvolila po konzultaci s vedoucí této práce na základě mého zájmu o československá média poválečného období a nalezení nepublikovaných informací týkajících se jak časopisu, tak i osobností, které se podílely na jeho vzniku a vydávání.

Základní literaturou při teoretické přípravě mi byla publikace Aleny Křivánkové a Josefa Vatrála *Dějiny československé žurnalistiky IV. díl*, která se zabývá českým a slovenským tiskem v námi zkoumaném období. Nabízí zásadní informace o historii časopisu *Svět práce* ve zkoumaném období, ale i obecnější informace týkající se tisku v ČSR.

Nejdůležitější a nejvíce využitou knihou pro tuto práci se stala publikace *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách sociální demokracie* od Josefa Tomeše, která mi sloužila zejména při skládání biografií členů redakce, přispěvovatelů a jiných osobností významných pro tuto studii. Dalšími publikacemi, které mi pomáhaly sestavit profily osobností *Světa práce*, jsou: *Český biografický slovník XX. století* od Josefa Tomeše, *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře* od Jaroslava Vopravila nebo *Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939-1945* od Alexandry Blodigové a kol. Až v posledně zmiňovaném zdroji jsem objevila podrobnější informace o šéfredaktorovi týdeníku *Svět práce* Františkovi Hliněnském. Tyto informace jsem doplnila záznamy z fondu Archivu syndikátu novinářů. V Národním muzeu ani v Památníku národního písemnictví se žádné údaje k jeho osobě nezachovaly. V Archivu bezpečnostních složek byl nalezen pouze jeden zápis z roku 1946. Ten byl nápomocen při rekonstrukci redakce a přispěvovatelů časopisu.

Údaje o periodikách sociální demokracie jsem čerpala z *České retrospektivní bibliografie: Noviny české republiky od počátku do roku 1918 a české retrospektivní bibliografie: Noviny české republiky 1918-1945* od Jaromíra Kubička a z *Bibliografie časopisectví v Čechách z let 1863 - 1895* od Františka Roubíka. Pro doplnění a

upřesnění informací jsem využila Knihovnu Národního muzea a také Parlamentní knihovnu.

Jelikož se ale ve všech publikacích, které se věnovaly tisku poválečných let, objevují jenom obecné zmínky, čerpala jsem další informace, které mi měly umožnit nástin vydavatelské politiky a složení redakce, z Národního archivu a z Archivu ČSSD. To se mi do jisté míry povedlo. V případě vydavatelské politiky nemáme k dispozici ucelené výsledky hospodaření vydavatelství Cíl, které týdeník *Svět práce* vydávalo. Máme ale jejich část a cenovou politiku lze odvodit ze studia samotného periodika. Částečná rekonstrukce redakce se mi povedla pomocí bádání ve fondu Archivu syndikátu novinářů v Národním archivu, také studiem již zmiňované práce *Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939-1945* od Alexandry Blodigové a kol a mikrofiší v Referenčním centru Národní knihovny ČR.

K přiblížení činnosti a politiky tehdejší České strany sociálně demokratické jsem využila knihy Jana Kuklíka *Sociální demokracie a sociální demokraté mezi dvěma totalitami* a *Sociální demokraté ve Druhé republice, Dějiny českého a československého sociálnědemokratického hnutí* od Marka Hrubce a Miloše Bárty, ale také *Dělnické listy*.

Bakalářská práce je rozdělená do třech kapitol.

První kapitola se pro co nejlepší pochopení interpretace dění ve *Světě práce* věnuje historickým událostem dané doby jak v národním, tak v celosvětovém měřítku a také postavení tisku v ČSR.

Samozřejmostí je stručná historie samotného týdeníku. Samostatnou podkapitolu tvoří historie sociálně demokratické strany, sloužící k nastínění její ideologie a vlivu na redakční i vydavatelskou politiku *Světa práce*.

Ve druhé kapitole nalezneme změny formální stránky listu, týkající se především jejího obsahu a grafické podoby. Seznámíme se zde se složením nalezené části redakce a přispěvovatelů, ale i redakční politikou velmi úzce spjatou s ideologickým zaměřením periodika.

Třetí kapitola se věnuje vydavatelské politice akciové společnosti Cíl: vydávání, vývoji ceny, nákladu a hospodaření, rozsahu a distribuci týdeníku *Svět práce* v letech 1945-1948.

Poznatky, k nimž jsem na základě těchto tří kapitol dospěla, jsem shrnula v závěru.

K práci také náleží seznam použité literatury a pramenů, seznam zkratk a přílohy.

1. Historie

Pro správné pochopení námi zvoleného tématu nemůžeme opomenout několik aspektů. Proto jsme zařadili do této práce podkapitoly, které se postupně zabývají třemi kontextuálními rovinami. První se snaží nastínit světovou politickou situaci inklinované doby, po kterou námi analyzovaný *Svět práce* vycházel. Druhá rozkrývá politickou situaci v ČSR. A v neposlední řadě vydatnější podkapitola o české sociální demokracii se snaží přiblížit její vidění světa. Všechny roviny pak vydají komplexnější obraz doby *Světa práce*. Nejdříve však si ve zkratce rozebereme historii časopisu.

1. 1. Historie periodika *Svět práce*

Časopis s názvem *Svět práce* vycházel již v letech 1932 – 1935. Tenkrát se jednalo o měsíčník Komunistické strany Československa (KSČ), který se převážně orientoval na události s ní spjaté - a prioritně na dění v Sovětském svazu (dále jen SSSR). Totožně nazvaný týdeník, se zaměřením na zpravodajství ze zahraničí a na hospodářskou problematiku, začal vydávat Ústřední akční výbor Československé sociální demokracie v Praze po ukončení bojů II. světové války v Evropě. List neměl podtitul. První číslo vyšlo 12. července 1945. Československá sociální demokracie se vydavatelské činnosti přímo ujala 29. listopadu téhož roku. Po sloučení ČSSD a KSČ vydávání časopisu spadá pod kuratelů Rudého práva. Stalo se tak od 7. července 1948. Od roku 1951 do 1955 se stal *Svět práce* periodikem Revolučního odborového hnutí (ROH). Vycházel ve vydavatelství Práce. O obnovení periodika existoval pokus v době Pražského jara. Delšího trvání měl počín opětovného vydávání od roku 1979 do února 1990. Tentokrát se jednalo o čtrnáctideník "orientovaný na podporu rozvoje hnutí brigád socialistické práce".¹ Vydavatelem byla Ústřední rada odborů.

¹KŘIVÁNKOVÁ, Alena, VATRÁL, Josef. *Dějiny československé žurnalistiky IV. Díl: Český a slovenský tisk v letech 1944-1987*. Praha: Novinář, 1989, s. 188.

Databáze Národní knihovny ČR udává, že se jednalo o „čtrnáctideník zaměřený na cestování a cestovní ruch“.

1. 2. ČSR v letech 1945-1948

Československá politická reprezentace výrazně stavěla na spojenecké spolupráci se Sovětským svazem, jednalo se o přirozený krok. SSSR se na rozdíl od Velké Británie a Francie nepodílel na Mnichovské dohodě. Moskva rovněž vystupovala v prospěch československých zájmů: mezi prvními uznala československou exilovou vládu, usilovala o obnovení Československa, podporovala odsun Němců a významně se podílela na osvobození československého území.² Společná oběma zemím byla také politika proti možnému opakovanému vzestupu Německa a Maďarska. Vše podtrhovala československo-sovětská smlouva o přátelství a spolenectví z prosince roku 1943, v které se SSSR zaručoval nevměšovat do vnitřních záležitostí ČSR a plně uznával její suverenitu.

Zvláště prezident Edvard Beneš a prozápadně orientovaní politici stavěli na československé pozici jako mostu mezi Východem a Západem. Což mělo znamenat krajně se nevyomezovat vůči oběma světovým velmocím. Tito politici chápali nezbytnou důležitost spolupráce se Západem, která měla garantovat udržení si demokratické tradice a hospodářské prosperity. Avšak celý nový československý systém býval prezentovaný jako lidově demokratický, markantní prvorepublikové třídní rozdíly se měly zmenšovat ve prospěch nižších sociálních tříd.³ Toho se mělo dosáhnout radikálními zásahy státu do soukromé sféry za použití nejrůznějších nástrojů. Došlo k rozsáhlým přesunům soukromého majetku.⁴ V první fázi byl konfiskován Němcům, zrádcům a kolaborantům. Následně vláda rozhodla o provedení pozemkové reformy, díky níž si přilepšili bezzemci a drobní rolníci, na druhé straně přišli o majetek velcí

²BRANDES, Detlef. *Cesta k vyhnání 1938-1945: Plány a rozhodnutí o "transferu" Němců z Československa a z Polska*. Praha: Prostor, 2002, s. 375.

³KÁRNÍK (eds), Zdeněk, MĚCHÝŘ, Jan. *K novověkým sociálním dějinám českých zemí IV: Zvraty a převraty 1939-1992*. Praha: Karolinum, 2001. KOCIÁN, Jiří. Sociální zákonodárství košické vlády Národní fronty Čechů a Slováků (1945-1946), s. 66 a 67.

⁴KÁRNÍK (eds), Zdeněk, MĚCHÝŘ, Jan. *K novověkým sociálním dějinám českých zemí IV: Zvraty a převraty 1939-1992*. Praha: Karolinum, 2001. KOCIÁN, Jiří. Sociální zákonodárství košické vlády Národní fronty Čechů a Slováků (1945-1946), s. 66 a 67.

vlastníci, zvláště šlechta. Dále stát znárodnil banky, velké průmyslné závody, doly a pojišťovny. Tím byl zásadně pozměněn sociálně ekonomický charakter země.⁵

V Košicích Beneš ustanovil prozatímní vládu Národní fronty v čele s prosovětsky orientovaným sociálním demokratem Zdeňkem Fierlingerem.⁶ Na vnitřní poměry ve státě zapůsobily následující faktory. Většinu československého území osvobodila Rudá armáda. Při vytváření Národních výborů se na vedoucí místa často dostávali komunisté.⁷ Komunisté byli také nejpřípravenější ze všech politických hnutí k postupnému šíření svého vlivu, výborně ovládali agitační a organizační činnost. Obyvatelstvo si je spojovalo s úporným bojem proti fašismu a především je vnímalo jako nositele sociálních změn. Před volbami měly jejich strany přes 1 milion členů. Proto ani není divu, že komunisté v květnových volbách 1946 drtivě zvítězili. Přerušeni spolupráce vlády Národní fronty však volby nepřivodily. Síla komunistů stoupla, a tím došlo i k hlubšímu přimknutí k prosovětské politice.⁸

Stále zhoršující se vztahy mezi SSSR a USA přivedly oba státy do tzv. studené války. V evropských státech vzal vývoj rychlý spád. Na Západě došlo k vyhoštění komunistických stran z tamních vlád a k hlubší spolupráci s USA v rámci Marshallova

⁵MENCL, Vojtěch a kolektiv. *Křížovatky 20. století: Světlo na bílá místa v nejnovějších dějinách*. Praha: Naše vojsko, 1990, s. 218-220.

⁶**Zdeněk Fierlinger** (11. 7. 1891 Olomouc – 2. 5. 1976 Praha) Diplomát a politik. Byl postupně vyslancem v Nizozemsku, Rumunsku, USA, Švýcarsku, současně zastupoval ČSR u Společnosti národů v Ženevě, Rakousku a v SSSR. V Moskvě pracoval pro ideu obnovy republiky. Až do květnových voleb 1946 zastával funkci ministerského předsedy. V sociální demokracii se řadil mezi horlivé zastávce úzké spolupráce s KSČ. Po fiasku ve volbách se zesilují proti němu opoziční síly. V Gottwaldově vládě byl náměstkem předsedy vlády. V listopadu 1947 neobhájil předsednickou pozici (zastával od 1945) ve straně. V následujících měsících stál v čele opoziční frakce Klub socialistické demokracie, který vydával časopis *Směr*. Během únorových událostí podporoval řešení KSČ. Posléze se podílel na jejím sloučení se svou domácí stranou. Za „loajální“ postoj pak zastával řadu vysokých funkcí: ministerstvo průmyslu (1946), náměstek předsedy vlády (1948–1953) a ministrem pověřeným řízením Státního úřadu pro věci církevní (1951 – 1953), předseda Národního shromáždění (1953–1964), poslanec Národního shromáždění (1953–1968), poslanec Federálního shromáždění (1969–1971), předseda Svazu čs.-sovětského přátelství (1964–1969). Současně byl členem ÚV KSČ (1948–1966) a členem předsednictva ÚV KSČ (1948–1971). Existuje závažné tvrzení, že byl tajným sovětským agentem NKVD. TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: Biografický slovník*. Praha: ČSSD, 2004. s. 41.

⁷RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa: Od počátků do převzetí moci*. Praha: Academia, 2002, s. 208.

⁸MENCL, Vojtěch a kolektiv. *Křížovatky 20. století. Světlo na bílá místa v nejnovějších dějinách*. Praha: Naše vojsko, 1990, s. 223 a 226.

plánu. Naopak na východě vznikly neotřesitelné politické monopoly prosovětských stran.⁹ Velmocenské sféry vlivu byly určené, z tohoto hlediska Československu působilo jako evropská anomálie. Situace tam dozrála v únoru 1948. Zdejší politická krize dokonala konečné spuštění železné opony v Evropě. Koncepce zahraniční politiky mezi Západem a Východem definitivně skončila a komunisté se stali jedinou mocenskou silou.

1. 2. 1. Tisk v ČSR 1945 – 1948

Po konečné porážce nacistického Německa bylo nasnadě zrušit vydávání zkompromitovaných periodik. Změnilo se nazírání na fungování tisku. Ten se měl stát majetkem národa a nikoliv předmětem soukromého podnikání. Vydavatelé novin a časopisů mohly být uznané politické strany či celonárodní instituce, které si toto právo získaly svým protifašistickým postojem.¹⁰ Dne 27. 12. 1945 bylo provedeno znárodnění papírenského průmyslu. Nadále existovala povinnost předkládat Ministerstvu informací k souhlasu návrh tiskoviny před jejím vydáním (platné již od časů I. republiky).¹¹ V čele ministerstva informací, pod jehož kompetence chod tisku spadal, stál komunistů Václav Kopecký. Jeho ministerstvo se snažilo o regulaci chodu tisku. 28. května 1947 byl schválen nový *zákon 101/1947 Sb. o postavení redaktorů a svazech novinářů*, který významně reguloval novinářskou činnost. Novináře zastřešoval Svaz českých novinářů (za války jej předcházela Národní svaz novinářů), jehož úkolem byla očista žurnalistiky a přebudování novinářské organizace podle nových požadavků.¹² Ke koordinaci se Slovenskem byl zřízen přípravný výbor Ústředního svazu československých novinářů v květnu 1946. Distribuce tisku spadala pod Ministerstvo pošt.

Prvním krokem politických stran bylo především obnovení ústředních deníků. *Rudé právo* začalo vycházet legálně 6. května 1945, sociální demokracie obnovila své

⁹KUKLÍK, Jan, KUKLÍK, Jan. *Dějiny 20. století*. Praha: SPL – Práce, 1999, s. 106.

¹⁰Zieris, K. F. *Nové základy českého periodického tisku*. Praha: Orbis 1947, s. 16.

¹¹KŘIVÁNKOVÁ, Alena, VATRÁL, Josef. *Dějiny československé žurnalistiky IV. Díl: Český a slovenský tisk v letech 1944-1987*. Praha: Novinář, 1989, s. 43.

¹²KŘIVÁNKOVÁ, Alena, VATRÁL, Josef. *Dějiny československé žurnalistiky IV. Díl: Český a slovenský tisk v letech 1944-1987*. Praha: Novinář, 1989, s. 48.

Právo lidu 12. května. Národně socialistické *České slovo* i tiskový orgán Lidové strany *Lidové listy*, které vycházely i za okupace, musely změnit své názvy. *České slovo* se stalo po několika změnách *Svobodným slovem* a *Lidové listy* se transformovaly na *Lidovou demokracii*.

Činnost Václava Kopeckého směřovala k podřízení tisku výkonné moci. Dovězení nastalo v únorových dnech 1948, kdy bylo znemožněno vydávání nekomunistických tiskovin. Došlo k vyřazení z provozu nepohodlných tiskáren a redakcí – obsazení prokomunisticky orientovanými silami či znemožnění distribuce tisku a nedodání potřebného materiálu (papír, barvivo...). Již od března začalo Kopeckého ministerstvo vydávat patřičné vyhlášky, které plně podřídily veškeré tiskoviny komunistickým stranickým zájmům. Ač nová květnová ústava deklarovala právo svobodného projevu, došlo k jeho omezení na základě nepřipustnosti jeho využívání proti lidově demokratickému zřízení. Akční výbor Svazu českých novinářů již od února přistoupil k čistkám (během února 130 novinářů). Nepohodlným novinářům byla znemožněna činnost a nepohodlným periodikům odebrána licence. Týkalo se to i redakce sociálně demokratického tisku.¹³

1. 3. Česká strana sociálně demokratická

1. 3. 1. Prenatální období – vznik ČSR (1918)

Strana měla silnou tradici již od časů rakouského mocnářství a prošla zajímavou genezí. České dělnické hnutí vznikalo od 60. let 19. století v souvislosti s rozvojem továrního velkopřemyslu, proto se jeho hlavními centry staly průmyslové oblasti. Postupně vyrůstalo z obecného národního hnutí a spíše reagovalo na jiná rozvinutější dělnická hnutí. Charakteristickým rysem byla solidarita a spolupráce českých a německých dělníků.¹⁴ Tato skupina usilovala o důslednou politickou

¹³KŘIVÁNKOVÁ, Alena, VATRÁL, Josef. *Dějiny československé žurnalistiky IV. Díl: Český a slovenský tisk v letech 1944-1987*. Praha: Novinář, 1989, s. 102 – 103.

¹⁴TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003*: Biografický slovník. Praha: ČSSD, 2004, s. 3.

emancipaci dělnictva a vytvoření samostatné dělnické politické strany. Za tím účelem bylo nutné vytvořit masivnější propagační médium.

Od 1. ledna 1872 začaly vycházet *Dělnické listy. Časopis politický, poučný a zábavný pro dělnictvo československé*. Periodikum stavělo na českém nacionalismu a na sociální otázce dělnictva. Prvním vydavatelem a redaktorem se stal vlastenecký novinář Josef Barák.¹⁵ Ten se vzdal vedení listu k 17. srpnu téhož roku a redakci převzal Václav Ratolístka. Pod jeho vedením sociální zaměření převládlo nad nacionalistickými tezemi.¹⁶ Od roku 1873 přejmenován podtitul na *Orgán dělnictva československého*.¹⁷ a následujícího roku se k dosavadnímu názvu přidalo další přívlastek: *Časopis sociálně-demokratický*.¹⁸ V dubnu 1874 ustavující sjezd celorakouské sociálně demokratické strany v Neudörflu prohlásil *Dělnické listy* za svůj český tiskový orgán,¹⁹ který nadále vedl jako odpovědný redaktor Václav Ratolístka, jehož vystřídal Jan Fišer dne 4. září 1875.²⁰

Praktické zřetele organizační a agitační si ovšem vyžádaly vytvoření zvláštní organizace českých sociálních demokratů v rámci celorakouské strany. Datace vzniku strany se uvádí k roku 1878, kdy se konala 7. dubna pověstná ustanovující schůze strany

¹⁵*Dělnické listy: Časopis politický, poučný a zábavný pro dělnictvo československé*. 1. 1. 1872, roč. 1, č. 1, s. 1.

Josef Barák (26. ledna 1833 Praha - 15. listopadu 1883 Praha) Spisovatel, novinář, mladočeský politik. Začínal v německém deníku *Prager Morgenpost*, jako básník publikoval v *Lumíru*, *Obrazech života*, *Rodinné kronice*, časopisu *Dalibor* (pod pseudonymem Jaroslav Zásnecký). Redaktor *Hlasu* a *Času*. Od roku 1867 vydával *Svobodu*, vedl *Dělnické listy*, od roku 1874 v redakci *Národních listů* jako odpovědný redaktor. BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky. I. Díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 249.

¹⁶*Dělnické listy: Časopis politický, poučný a zábavný pro dělnictvo československé*. 16. 9. 1872, roč. 1, č. 17, s. 1.

¹⁷*Dělnické listy: Orgán dělnictva československého*. 3. 1. 1873, roč. 2, č. 1.

¹⁸*Dělnické listy: Časopis sociálně-demokratický. Orgán dělnictva československého*. 5. 1. 1874, roč. 3, č. 1.

¹⁹TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003*: Biografický slovník. Praha: ČSSD, 2004, s. 4.

²⁰*Dělnické listy: Časopis sociálně-demokratický. Orgán dělnictva československého*. 1. 1. 1872, roč. 1, č. 1.

v hostinci U Kaštanu v Praze na Břevnově. Zakladatelského počínu se účastnilo 14 delegátů v čele s Josefem Boleslavem Peckou-Strahovským²¹ (vedl od roku 1877 *Dělnické listy*) a Ladislavem Zápotockým²² (otec budoucího prezidenta ČSR Antonína Zápotockého). Strana si tehdy zvolila název: Československá sociálně demokratická strana v Rakousku. Úplnou samostatnost strana nabyla roku 1893 a od té doby vydávala nový stranický list *Právo lidu*. Již o další 4 roky později byla zastoupena v Říšském sněmu. Programově se hlásila k II. internacionále a prosazovala všeobecné volební právo. Spolu s ostatními stranami Internacionály uspořádala v následujícím roce masové oslavy Prvního máje, jež založily novou tradici hnutí. Do 20. století vstupovala Československá sociální demokracie jako nejlépe organizovaná česká politická strana, opírající se o masové odborové a družstevní struktury.

Vydávala tři deníky: *Právo lidu*²³ v Praze, *Rovnost*²⁴ v Brně a *Dělnické listy*²⁵ ve Vídni, teoretickou revue *Akademie*²⁶ a dalších třicet politických časopisů včetně listu pro informaci ciziny *Der tschechoslawische Sozialdemokrat*.²⁷

²¹ **Josef Boleslav Pecka-Strahovský** (19. 9. 1849 Praha – 25. 7. 1897 Chicago) Novinář, politik, básník a literát, jeden z průkopníků socialismu v českých zemích. Řídil redakci *Dělnických listů*. 1874 spoluzakladatel časopisu *Budoucnost*. Účastník ustavujícího sjezdu rakouské sociální demokracie. Hlavní organizátor sjezdu Československé sociálně demokratické strany. Poté odsouzen pro tajné spolčování na čtyři měsíce do vězení. 1881 znovu na čtrnáct měsíců a 1883 vypovězen z Prahy. V 80. letech stoupencem radikálního křídla v rakouské sociální demokracii a postupně se přiklonil k anarchismu. V důsledku neustálé perzekuce emigroval 1885 do USA a usadil se v Chicagu, kde redigoval anarchistický list *Budoucnost* a později sociálně demokratické *Dělnické listy* a *Právo lidu* (1893-1894). Pro neshody s představiteli amerického socialistického hnutí byl nucen vzdát se redigování dělnických časopisů a z existenčních důvodů se stal redaktorem umírněných *Chicagských listů*. TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: Biografický slovník*. Praha: ČSSD, 2004. s. 104.

²² **Ladislav Zápotocký** (12. ledna 1852 Praha – 16. prosince 1916 Praha) Novinář a politický činitel, jeden z průkopníků socialismu v českých zemích. Otec Antonína Zápotockého (1884-1857). Sblížil se s J. B. Peckou a stal se jeho blízkým spolupracovníkem v redakci *Dělnických listů* (1872-1874) a *Budoucnosti*, jejímž byl šéfredaktorem (1876-1881). Udržoval též úzké kontakty s předáky německého dělnického hnutí v Čechách, zvláště s Ferdinandem Schwarzem. Spoluzakládal Československou sociálně demokratickou stranu. 1881-1884 vězněn. Po propuštění vypovězen z Prahy. V době svého nuceného pobytu mimo Prahu propagoval sociálně demokratické ideje na českém venkově a hájil sociální práva chudších vrstev vesnického obyvatelstva. Roku 1900 se vrátil do Prahy, pracoval v sociálně demokratickém straně a psal do jejího tisku. V roce 1906 ho těžká nemoc vyřadila z veřejného života. TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: Biografický slovník*. Praha: ČSSD, 2004. s. 146.

²³ *Právo lidu*: Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků (od r. 1893), *Časopis hájící zájmy lidové* (od 1895), *Ústřední orgán Československé strany sociálně demokratické* (od 1897). Kuklenny u Král. Hradce, od 27. 4. 1893, Humpolec od 5. 8. 1894, Praha (1895-1939) a (1945 -1948). (Od 1939 do 1945 změna názvu na *Národní práce*), zodp. redaktoři: Ladislav Pavel, Ferdinand Otto Dítě, Josef

Steiner, Václav Šturm, Antonín Němec, Josef Schuster, Josef Stivín, František Soukup, Bohumír Šmeral, Bohuslav Novotný, Miloš Vaněk, Josef Srb, Vladimír Ryba, Vincenc Charvát, Radim Foustka, Jaroslav Mecer, Jan Smetáček. ROUBÍK, František. *Bibliografie časopisectví v Čechách z let 1863 - 1895*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1936, s. 183, 184. KUBÍČEK, Jaromír a kol. *Česká retrospektivní bibliografie: Noviny české republiky od počátku do roku 1918*. Brno: Sdružení knihoven České republiky, 2008, s. 304. KUBÍČEK, Jaromír. *Česká retrospektivní bibliografie: Noviny české republiky 1919 - 1945*. Brno: Sdružení knihoven České republiky, 2004, s. 307. Knihovna Národního muzea, Studovna odd. časopisů, katalogová karta *Práva lidu*.

²⁴*Rovnost: List sociálních demokratů* (od 1898), *Orgán strany sociálnědemokratické* (od 1898), *Zemský orgán strany sociálnědemokratické na Moravě* (od 1901), *Zemský orgán československé strany sociálnědemokratické na Moravě* (od 1908), *Zemský orgán československé strany sociálnědemokratické na Moravě* (od 1919), *Zemský orgán komunistické strany na Moravě* (od 1921), *Denní orgán komunistické strany na Moravě* (od 1922), *Deník strany komunistické v Československu* (od 1922), *Deník Komunistické strany v Československu-sekce III.internacionály* (od 1925), *Deník komunistické strany v ČSR, sekce III. internacionály*. Brno, (20. 8. 1885 - 1991), zodp. redaktoři: Pankrác Krkoška, Alois Sobotka, Josef Hybeš, Antonín Němec, Josef Krapka, Adolf Burian, Vlastimil Tusar, Jaroslav Rouček, Jan Doležal, Míla Grimmichová, Jan Zíbar, Ladislav Skaunic, František Svoboda, Václav Fridrich, Alois Svoboda a další. KUBÍČEK, Jaromír a kol. *Česká retrospektivní bibliografie: Noviny české republiky od počátku do roku 1918*. Brno: Sdružení knihoven České republiky, 2008, s. 322, 323. KUBÍČEK, Jaromír. *Česká retrospektivní bibliografie: Noviny české republiky 1919 - 1945*. Brno: Sdružení knihoven České republiky, 2004, s. 324. Knihovna Národního muzea, Studovna odd. časopisů, katalogová karta *Rovnosti*.

²⁵*Dělnické listy: Časopis politický, poučný a zábavný pro dělnictvo československé* (od 1872), *Orgán dělnictva československého* (od 1873), *Časopis sociálně-demokratický. Orgán dělnictva československého* (od 1874). Praha, (5. 1. 1872 - 19. 2. 1876), zodp. redaktoři: Josef Barák, Václav Ratolístka, Václav Holan, Gustav Kulhavý, Jan Hering, Josef Fišer, J. R. Vilímek, Dr. Eduard Grégr. ROUBÍK, František. *Bibliografie časopisectví v Čechách z let 1863 - 1895*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1936, s. 48, 49. Knihovna Národního muzea, Studovna odd. časopisů, katalogová karta *Dělnických listů*.

Dělnické listy: Orgán sociálnědemokratický, hající zájmy lidu pracujícího (od 1877). *Ústřední orgán sociálně-demokratické strany československé v Rakousku* (od 1880). Praha, (12.10.1877 - 19. 1. 1881), zodp. redaktoři: Augustin Horec, Vil. Körber, Josef Boleslav Pecka, Al. Rambousek, Ladislav Zápotocký, J. Spurný, J. R. Vilímek - list přeložen do Vídně a v lednu 1884 úředně zastaven. ROUBÍK, František. *Bibliografie časopisectví v Čechách z let 1863 - 1895*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1936, s. 49. KUBÍČEK, Jaromír a kol. *Česká retrospektivní bibliografie: Noviny české republiky od počátku do roku 1918*. Brno: Sdružení knihoven České republiky, 2008, s. 42. Knihovna Národního muzea, Studovna odd. časopisů, katalogová karta *Dělnických listů*.

Dělnické listy: Časopis k ochraně zájmů dělnických a hájení pravdy (od 1890). *Orgán strany sociálnědemokratické* (od 1895). Změna názvu na *Vídeňské dělnické listy* (od 1926). Vídeň, (1890-1934), zodp. redaktoři: Alois Krejčí, Moriz Baudler, Antonín Němec, Josef Krapka, Josef Steiner, František Tomášek, František Dvořák, Alois Vavroušek, Edmund Borek, Čeněk Sahánek. V roce 1934 zastaveny. Knihovna Národního muzea, Studovna odd. časopisů, katalogová karta *Dělnických listů*

²⁶*Akademie: Orgán mládeže socialistické. Organ der sozialistischen Jugend*(od 1897), *Revue socialistická. Sozialistische Revue* (od 1898). Praha, (1897-1928), zodpovědní redaktoři: František Tomášek, Karel Pelant, Alfred Meissner. František Modráček, Bohumil Šmeral, Emanuel Škatula, Václav Vacek. Knihovna Národního muzea, Studovna odd. časopisů, katalogová karta *Akademie*

²⁷TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: Biografický slovník*. Praha: ČSSD, 2004, s. 4 a 5.

Uvnitř československé sociální demokracie se ovšem střetávaly různé ideové proudy: vlivní austromarxisté, reprezentovaní především Bohumírem Šmeralem,²⁸ revizionističtí marxisté, skupina masarykovského humanismu a pokrokaři. Později došlo k ostrému střetu právě mezi radikálními marxisty a umírněnými skupinami. Projevovaly se i různé názory na řešení ožehavého národnostního problému v Rakousku - Uhersku. Převážila koncepce Bohumíra Šmerala, který se v posledních letech před I. světovou válkou stal hlavní teoretickou autoritou českých sociálních demokratů. Šmeral podporoval zachování celistvosti Rakouska - Uherska, ale na druhou stranu ho chtěl radikálně vnitřně pozměnit. Nakonec došlo k přehodnocení oficiální politiky strany a na konci války se již podporovala československá idea. Na počátku éry republiky se strana přejmenovala na Československou sociálně demokratickou stranu dělnickou (ČSDSD).²⁹

1. 3. 2. První republika – Protektorát Böhmen und Mähren (1945)

V atmosféře poválečné sociální radikalizace vzrostl na jedné straně politický vliv sociální demokracie (30,1 % hlasů v obecních volbách v červnu 1919; 25,7% hlasů v parlamentních volbách v dubnu 1920), na druhé straně však narůstaly rozpory mezi

Der tschechoslawische Sozialdemokrat : Nepovedlo se vyhledat žádné informace. Povedlo se získat pouze následující údaje z Parlamentní knihovny: První dva ročníky časopisu s názvem *Der čechoslawische Soziedademokrat* vycházely v letech 1913-1914 dvakrát měsíčně v německém jazyce. Administrace a redakce byly v Praze v Hyberské ulici 7, tisklo se ve Volksbuchdruckerei Malý&comp. Wien V. Zodpovědným redaktorem byl Dr. Lev Winter a vydavatelem Antonín Srba.

²⁸**Bohumír Šmeral** (25. 10. 1880 Třebíč – 8. 5. 1941 Moskva) Politik, novinář a publicista. Vzděláním právník, od studentských let činný v sociálně demokratické straně, od 1899 spolupracovník jejího tisku. 1901-1918 redaktor, 1908-1916 odpovědný redaktor *Práva lidu*. 1916-1917 předsedou strany. 1911-1918 poslanec rakouské říšské rad. Stoupenec austromarxistického národnostního programu tzv. kulturně personální autonomie. Celek rakousko-uherské říše považoval za nejlepší základnu demokratických a sociálních přeměn ve střední Evropě. Na začátku války stanul v čele aktivistického křídla, odmítajícího protirakouský odboj. Pod tlakem opozice se v září 1917 vzdal prakticky všech stranických funkcí. Po vzniku Československa se přechodně stáhnul z veřejného života. 1919 byl krátce dopisovatelem *Práva lidu* ve Švýcarsku. V KSČ představoval pravicové křídlo a byl kritizován pro nedostatečný rozchod se sociáldemokratiem. Od 1926 pracoval v exekutivě Komunistické internacionály a pobýval převážně mimo území Československa. Koncem roku 1938 odjel do Moskvy. TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: Biografický slovník*. Praha: ČSSD, 200, s. 127.

²⁹TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: Biografický slovník*. Praha: ČSSD, 2004, s. 6 a 7.

frakcemi uvnitř strany v otázce jejího dalšího politického vývoje. Zvláště se aktivizovalo radikální revolucionářské křídlo, vedené Bohumírem Šmeralem, hlásilo se k důsledně marxistické orientaci a sympatizovalo s ruskou bolševickou revolucí. V prosinci 1919 se radikálové konstituovali jako samostatný směr v rámci ČSDSD – tzv. marxistická levice, která se vyslovila pro vstup do III. Internacionály a za cíl si stanovila nastolení diktatury proletariátu. V květnu 1921 byl rozkol strany dovršen. Radikálové se odtrhli a založili Komunistickou stranu Československa,³⁰ což znamenalo veliké oslabení zbylé ČSDSD (v parlamentních volbách 1925 skončila s drtivým odlivem hlasů až na 4 místě. Naproti tomu KSČ obsadila druhé místo!).³¹

Přesto Československá sociálně demokratická strana dělnická patřila k nejvýznamnějším stranám první republiky, byla zastoupena v drtivé většině koaličních vlád a představovala jednu z opor politické skupiny „Hradu“ (prezident T. G. Masaryk byl počítán k jejím stoupencům). V politických peripetích meziválečného období vždy důsledně vycházela z pozic parlamentní demokracie a demokratického socialismu, důsledně obhajovala československou prvorepublikovou státní ideu.³²

Po Mnichovu 1938 vystoupila na protest proti pasivitě mezinárodního socialistického hnutí ze Socialistické dělnické internacionály a v prosinci 1938 se reorganizovala v široce založenou jednotnou levicovou Národní stranu práce, do níž vedle dosavadních členů sociální demokracie vstoupili i bývalí členové KSČ a levicově orientovaní národní socialisté. Předsedou se stal předseda ČSDSD Antonín Hampl a ústředním tajemníkem Bohumil Laušman.³³ Od 1. ledna 1939 začala vycházet

³⁰TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: Biografický slovník*. Praha: ČSSD, 2004, s. 8.

³¹BUCHVALDEK, Miroslav. *Československé dějiny v datech*. Praha: Prostor, 1986, s. 631.

³²TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: Biografický slovník*. Praha: ČSSD, 2004, s. 9.

³³**Bohumil Laušman** (30. 8. 1903 Žumberk u Chrudimi - 9. 5. 1963 Praha) Politik a publicista. Studoval na novinářské škole v Berlíně. Od 1919 činný v sociálně demokratické straně. V rozmezí 1922–1938 stálý dopisovatel, posléze redaktor *Východočeského obzoru* a *Práva lidu*. Generální tajemník Národní strany práce v roce 1938–1939. Po okupaci Československa odešel na západ do exilu, byl členem československé státní rady v Londýně. Účastnil se Slovenského národního povstání. Po válce byl členem předsednictva ČSSD, ministrem průmyslu, první místopředseda strany a poslanec Národního shromáždění. Krátce před únorem byl pak jakožto kompromis mezi prokomunistickým a ke komunistům rezervovaným křídlem zvolen předsedou strany. V únoru 1948 zaujal nerozhodný postoj. Za něj se stal náměstkem předsedy vlády, ale byl donucen opustit stranické předsednické křeslo. V červnu téhož roku

Národní práce, která byla vlastně přejmenovaným *Právem lidu*.³⁴ List ve svých člancích nabádal ke vstupu do Národní strany práce a brojil proti letákům, které kritizovaly nové poměry.³⁵ Přesto se o jeho existenci vedla několika jednání. Poslední číslo *Národní práce* vyšlo 6. května 1945, avšak Národní strana práce se rozpustila již po okupaci českých zemí nacistickým Německem v březnu 1939. Její vedení vyzvalo členstvo ke vstupu do jediné povolené politické strany: Národního souručenství.

Deník *Národní práce: List Národního souručenství*, vycházel jako *Nedělní Národní práce*, *Pondělní Národní práce* a od úterý do soboty pouze jako *Národní práce*. Každý den kromě neděle vycházel i *Večerník Národní práce* (dříve *Večerník Ranních hodin*). Všechna vydání měla rozsah 6 stránek, nedělní vydání od 20 do 32 stran. Náklad deníku byl 14 tisíc výtisků, večerní vydání 35 000 a nedělní 30 000. Rozsah stránek i náklad se později na základě nařízení Tiskového odboru Ministerstva vnitra snižoval i zvyšoval. *Národní práci* začala vydávat Lidová knihtiskárna A. Němec a spol., jejímž ředitelem byl tou dobou Jan Aleš. Redakce, administrace i expedice sídlily v ulici Hybernská 7, Praha II. Odpovědným redaktorem byl ustanoven JUC. Josef Srb, který vystřídal Dr. Vincence Charváta z *Práva lidu* a Vladimíra Rybu z *Večerníku Ranních novin*. Ryba se stal šéfredaktorem a Charvát zůstal redaktorem společně s Dr. Josefem Brabcem, Ladislavem Novákem, Dr. A. M. Pišou, Jaroslavem Seifertem, Jiřím Sílou, Zikmundem Skybou, Josefem Trojanem, Janem Vaňkem, Hugem Vávrou a Jaroslavem Vozkou. Od 1. ledna 1940 začala vydávat deník Národní odborová ústředna zaměstnanecká, aby 3. 3. 1941 deník předala nově vzniklé obchodní společnosti Národní práce. Místo odpovědného redaktora dostal Jiří Síla, Josef Srba se stává členem vedení společnosti. 1. ledna 1942 Síla přechází do redakce *Ženských novin* a vedení *Národní práce* se ujímá Bedřich Jahoda. Ten ale 13. března umírá a na jeho místo nastupuje Vladimír Líbal. Od 1. 9. 1944 Ministerstvo lidové osvěty zastavuje

ukončil svoji politickou činnost. V roce 1949 emigroval do Jugoslávie a poté žil v Rakousku. Za svůj únorový postoj nebyl přijat sociálně demokratickým exilem. V roce 1953 jej agenti StB z Rakouska unesli zpět do Československa, kde byl nejprve internován (na základě rozhodnutí předsednictva ÚV KSČ). Učinil pod nátlakem veřejné prohlášení o dobrovolnosti svého návratu. Roku 1957 v tajnosti odsouzen k 17 letům vězení. Zemřel za záhadných okolností v Ruzyňské věznici. TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: Biografický slovník*. Praha 2004, s. 82 a 83.

³⁴Národní archiv, PŘII-ODD, karton 259, tisk 1931-1951, sign. 170/68, *Národní práce*.

³⁵KUKLÍK, Jan. *Sociální demokraté ve Druhé republice*. Praha: Univerzita Karlova, 1992, s. 56.

pondělní vydání a 11. 5. 1945 zastavuje Policejní ředitelství v Praze s okamžitou platností vydávání časopisu *Národní práce* („Na základě usnesení vlády ze dne 11. května 1945 byl dán podřízeným úřadům radiotelefonicky tento pokyn: Podřízeným úřadům ministerstva vnitra se ukládá: Bud'tož okamžitě zastaveny denní listy, které za nesvobody vycházely a ač dobrovolně nebo z donucení psaly pro Němce. Vydávati denní listy se povoluje pouze sociálně-demokratické, národně-sociální, lidové a komunistické. Tyto časopisy nemají však vycházeti pod názvy, které měly za nesvobody.“).³⁶

Za německé okupace a 2. světové války se sociální demokraté aktivně účastnili domácího i zahraničního odboje. V podmínkách protektorátu se snažili až do roku 1941 udržovat někdejší stranické struktury jednak v rámci legálních organizací, tak i v ilegality (Československé socialistické revoluční hnutí, Politické ústředí – František Němec, Bohumil Laušman, Václav Majer³⁷). Mnozí činitelé strany odešli do londýnského exilu a zastupovali pak sociální demokracii v československé exilové vládě a státní radě (František Němec, Bohumil Laušman, Václav Majer). Zdeněk Fierlinger působil v moskevském exilu. Domácí členové sociální demokracie se často stávali obětí nacistické perzekuce. (Z 19 předválečných členů představenstva strany bylo 12 uvězněno a 7 z nich zahynulo; ze 40 ústředních a župních tajemníků bylo 36 vězněno, a z toho polovina zahynula. Na nacistických popravištích skončilo svůj život 8 sociálně demokratických poslanců a 3 senátoři.)³⁸

³⁶*Národní práce 1939*; Národní archiv, PŘII-ODD, karton 259, tisk 1931-1951, sign. 170/68, *Národní práce*.

³⁷**Václav Majer** (22. 1. 1904 Pochválov u Loun - 25. 1. 1972 College Park, Maryland) Politik. Přední sociálně demokratický odborník na problematiku vesnice, spolupracovník *Práva lidu*. Na začátku nacistické okupace se zapojil do domácího odboje. Působil v čs. zahraničním odboji ve Velké Británii. Ministr průmyslu, obchodu a živností čs. exilové vlády v Londýně. Člen představenstva Čs. sociální demokracie. Poslanec Národního shromáždění a ministr výživy (1945–1948). Jeden z hlavních představitelů protikomunistického křídla ve straně. Odpůrce Fierlingerova směru. V únorové krizi 1948 jako jediný ze sociálně demokratických členů vlády podpořil vystoupení ministrů národně socialistické a lidové strany. 25. 2. 1948 podal tedy demisi za svou osobu. Po převzetí moci komunisty a ovládnutí sociální demokracie fierlingerovci byl zbaven všech stranických funkcí a vyloučen ze strany. V létě 1948 emigroval do Velké Británie a 1950 do USA. Od září 1948 do své smrti byl předsedou Čs. sociální demokracie v exilu. Od roku 1949 člen výboru Rady svobodného Československa. Působil též v Mezinárodním ústředí svobodných odborů v exilu, v Socialistické internacionále a ve Shromáždění podmaněných národů (ACEN). Usiloval o udržení jednotky exilové ČSSD a o spolupráci všech demokratických složek čs. exilu. TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: Biografický slovník*. Praha: ČSSD, 2004, s. 88 a 89.

³⁸ <http://www.cssd.cz/o-nas> (Historie ČSSD)

1. 3. 3. Třetí republika (1945–1948)

Na jaře 1945 byla strana obnovena – pod oficiálním názvem Československá sociální demokracie (ČSSD) – jako jedna ze stran Národní fronty. V prvních dvou poválečných vládách držela významné posty: Zdeněk Fierlinger (ministrský předseda v letech 1945-1946, náměstek předsedy vlády 1946-1947), Bohumil Laušman (ministr průmyslu 1945-1947), Václav Majer (ministr výživy 1945-1948), Ludmila Jankovcová (ministryně průmyslu 1947-1948), František Tymeš (náměstek předsedy vlády 1947-1948).³⁹ Zprvu omezovala svou činnost jen na České země, protože na Slovensku došlo v době Slovenského národního povstání k sloučení sociální demokracie s Komunistickou stranou Slovenska. Na jaře 1946 však slovenští sociální demokraté, kteří toto sloučení neuznali, založili Stranu práce, jež roku 1947 organizačně splynula s Československou sociální demokracií a pod původním názvem vystupovala jako její zemská organizace na Slovensku. Znárodnění velkého průmyslu, bank a velkoobchodu, ale také barrandovských filmových ateliérů a veškerého filmového podnikání, patřilo do agendy ministra průmyslu Bohumila Laušmana. V letech 1945–1946 uskutečňovala tedy Československá sociální demokracie vyhraněně levicovou politiku úzké spolupráce s KSČ personifikovanou předsedou strany Zdeňkem Fierlingerem. Zvláště se angažovala při znárodnění klíčového průmyslu, kde zastávala radikálnější koncepci než KSČ!⁴⁰ Proti Fierlingerově linii vystupovali obránci programové, ideové i politické samostatnosti sociální demokracie, reprezentovaní především Václavem Majerem. Jejich vliv posílil neúspěch strany v parlamentních volbách v květnu 1946 (ČSSD ve volbách výrazně propadla a skončila v českých zemích na posledním místě mezi parlamentními stranami). Neúspěch se přičítal Fierlingerově kursu. Vnitrostranický zápas vyvrcholil v listopadu 1947 na XXI. sjezdu strany v Brně, kde byl místo Fierlingera zvolen předsedou strany Bohumil Laušman. Jednalo se o muže „středu“ a kompromisní volbu mezi Fierlingerem a Majerem. Přesto jeho zvolení znamenalo změnu politického směřování k samostatnější politice od komunistů, kteří začali být pojmáni jako soupeři. Již tehdy se poprvé projevilo vměšování KSČ do vnitřních

³⁹TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: Biografický slovník*. Praha: ČSSD, 2004, s. 178.

⁴⁰HRUBEC (ed.), Marek, BÁRTA, Miloš. *Dějiny českého a československého sociálnědemokratického hnutí*. Praha-Brno: Masarykova dělnická akademie, 2006. KUKLÍK, Jan. *Sociální demokracie a sociální demokraté mezi dvěma totalitami (1938-1948)*, s. 67.

záležitostí ČSSD. Přímo v Brně působil zvláštní sekretariát KSČ, který sloužil jako zázemí příznivců úzké spolupráce s KSČ a formuloval svojí platformu v dokumentu Deklarace šestnácti. Přístup nového stranického vedení se vyznačoval snahou o větší spolupráci s demokratickými stranami a o vymezení vůči KSČ, měl totiž obavy z hrozící sovětizace strany i země.⁴¹

Během únorových dní roku 1948 zaujalo Laušmanovo stranické vedení, s výjimkou několika členů v čele s Václavem Majerem, nerozhodný postoj. Laušman věřil, že když se komunistickému nátlaku podvolí, tak si ČSSD udrží vliv. Jak brzká budoucnost ukázala, jednalo se o naivní vizi. Vedení strany umožnilo komunistům legalizovat mocenský únorový převrat a stejně ztratilo veškerý vliv. Ve vypjatých únorových dnech se vedení strany zachovalo pragmaticky a přistoupilo na spojenectví s KSČ. Rozhodlo se tak 23. února. Stranu ovládly prokomunistické síly v čele se Zdeňkem Fierlingerem, jenž se v březnu 1948 vrátil do funkce předsedy ČSSD. Někteří členové zůstali a přizpůsobili se. Na ty, co se novým podmínkám nepřizpůsobili, čekalo vyloučení či emigrace. Nové stranické orgány v krátké době přistoupily ke sloučení ČSSD s KSČ, k němuž došlo 27. června 1948. Mnoho členů a funkcionářů na různých úrovních to výslovně odmítlo a postavilo se proti likvidaci ČSSD. Značná část pak rezignovala na další politickou činnost a organizovanost a stáhla se do ústraní (z celkového počtu více než 370 tisíc členů ČSSD přestoupilo bezprostředně po únorovém převratu do KSČ 49 tisíc sociálních demokratů, po tzv. sloučení v červnu 1948 pak dalších 118 tisíc; přes 200 tis. sociálních demokratů odmítlo podepsat slučovací přihlášku.).⁴²

1. 3. 4. Historie poúnorové ČSSD

Mnoho někdejších sociálně demokratických funkcionářů i řadových straníků se po únoru 1948 v té či oné míře zapojilo do formující se domácí rezistence proti

⁴¹HRUBEC (ed.), Marek, BÁRTA, Miloš. *Dějiny českého a československého sociálnědemokratického hnutí*. Praha-Brno: Praha-Brno: Masarykova dělnická akademie, 2006. KUKLÍK, Jan. *Sociální demokracie a sociální demokraté mezi dvěma totalitami (1938-1948)*, s. 68 a 69.

⁴²TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: Biografický slovník*. Praha: ČSSD, 2004, s. 12.

totalitnímu režimu a postupně bylo perzekuováno. Například profesor Zdeněk Peška⁴³ (pravidelně přispíval do *Světa práce*) a Vojtěch Dunder byli odsouzeni v procesu s Miladou Horákovou v červnu 1950 k dlouholetým letům žaláře. Specifickou, dodnes neanalyzovanou kapitolu činnosti exilové strany, představuje Laušmanovo úsilí, které vyvrcholilo v létě 1953 plány na svržení tehdy oslabeného komunistického režimu zevnitř prostřednictvím alternativního levicového konceptu. V prosinci 1953 byl z exilu unesen a v roce 1957 odsouzen k sedmnácti letům vězení. Perzekuce sociálních demokratů vyvrcholila v letech 1954–1955 sérií soudních procesů s předúnorovými funkcionáři strany v dobové kampani proti „sociáldemokratismu“. V rámci těchto procesů bylo k vysokým trestům odsouzeno několik set sociálních demokratů. Značná část odsouzených se z vězení dostala až počátkem 60. let.⁴⁴

Další část nespokojených sociálních demokratů zvolila cestu emigrace. Ti nezlomní začali v nedomácích podmínkách vyvíjet politickou činnost, jejímž cílem byla obnova svobodné ČSSD. 24. dubna 1948 byl ustanoven v Londýně ústřední výkonný výbor strany v zahraničí, který 26. května 1948 konstatoval slučovací sjezd za nelegitimní. Od září 1948 stál v čele exilové ČSSD Václav Majer. Sídlem se stal Londýn. Značnou pomoc poskytla britská Labour party. 4. listopadu 1948 exilová londýnská sociální demokracie vyobcovala několik členů ze strany (Zdeněk Fierlinger, Pavel Sajal⁴⁵, Jaroslav Havelka, Jan Smetáček⁴⁶, Pavel Bor - všichni přispívali do *Světa*

⁴³**Zdeněk Peška** (9. 5. 1900 Praha – 23. 10. 1970 Praha) Právník. V období 1926–1929 docent, 1926–1934 mimořádný a 1934–1939 řádný profesor ústavního práva na Právnické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě. V roce 1939 a v letech 1945–1949 na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Člen a jeden z ústavně právních expertů sociálně demokratické strany a spolupracovník jejího tisku (*Právo lidu, Nová svoboda, Akademie, Dělnická osvěta*). Předseda Sdružení sociálně demokratických právníků. Na počátku německé okupace se zapojil do domácího odboje. V prosinci 1939 zatčen gestapem a do konce války vězněn. 1945–1946 poslanec Prozatímního národního shromáždění. V únorovém převratu 1948 se podílel na protikomunistické rezistenci. Spoluzakladatel ilegální Čs. nezávislé sociální demokracie. 1949 zatčen a 1950 v procesu s Miladou Horákovou odsouzen k 25 letům vězení. 1960 propuštěn na amnestii. 1968 právně rehabilitován, ale vzhledem k politickému vývoji po srpnu 1968 mu byl znemožněn návrat na univerzitu. V době Pražského jara se účastnil diskuzí někdejších funkcionářů sociální demokracie o možnosti obnovy strany, k níž se stavěl dosti skepticky a stal se členem přípravného výboru Masarykova sdružení demokratického socialismu. TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: Biografický slovník*. Praha: ČSSD, 2004, s. 105 a 106.

⁴⁴TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: Biografický slovník*. Praha: ČSSD, 2004, s. 13.

⁴⁵**Petr Sajal** (2. 5. 1898 Praha – 23. 5. 1956 Praha) Živnostník, odborový pracovník, politik a publicista. V letech 1918–1919 se jako dobrovolník účastnil bojů s Maďary na Slovensku. 1918 vstoupil do sociálně demokratické strany, kde se záhy přimkl k levici. Mezi roky 1921–1926 člen KSCČ, v níž zastával různé funkce. 1926 ze strany vystoupil a vrátil se do sociální demokracie. Za německé okupace se účastnil

práce; Jiří Hájek - budoucí ministr zahraničních věcí a aktivista Charty 77), za podíl na sjednocujícím sjezdu ČSSD a KSČ. Sociálně-demokratický exil prošel několika vnitřními krizemi a pokusil se sehrát významnější roli v následujících československých dějinných meznících. Další centra stranické činnosti vznikla v Paříži, v USA, ve Švýcarsku, v SRN a ve Vídni, kde v rámci Socialistické strany Rakouska působila Československá socialistická strana v Rakousku. Od roku 1949 byla exilová ČSSD zastoupena jak v ústředí československého demokratického exilu – Radě svobodného Československa se sídlem ve Washingtonu, tak v Socialistické unii střední a východní Evropy.

Exilová ČSSD se po celou dobu musela vyrovnávat s těžkostmi. Prvotní vyhlídky na rychlé zhroucení bolševického Československa se ukázaly jako liché. To vyvolávalo stále silnější frustrace. Od počátku se projevovaly různé politické i osobní spory. Sociálně demokratický exil nedokázal vystupovat jednotně a ustavičně se štěpil.

Velkou naději vzbudil obrodný proces v 60. letech v průběhu Pražského jara. V dubnu 1968 skupina bývalých sociálních demokratů ustavila pětičlenný přípravný výbor pro obnovu ČSSD a zároveň pětičlenný výbor, který měl zajistit založení Masarykova sdružení pro demokratický socialismus v případě, že by se nepodařilo stranu obnovit (jedním z členů byl Zdeněk Peška). Přípravný výbor zahájil 23. května 1968 jednání se zástupci předsednictva ústředního výboru KSČ, které vzápětí bylo

domácího odboje. 1945–1948 člen ústředního výkonného výboru a představenstva ČSSD. 1945–1954 poslanec Národního shromáždění. Po únorovém převratu 1948 se podílel na sloučení ČSSD a KSČ. Za to vyobcován londýnským sociálně demokratickým exilem ze strany 4. 11. 1948. Přispíval do řady odborných i politických periodik. TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: Biografický slovník*. Praha: ČSSD, 2004, s. 113.

⁴⁶**Zdeněk Smetáček** (15. 6. 1901 Nová Ves u Chotěborě – 11. 12. 1969 Bethesda, Maryland) Novinář, publicista a filozof. 1925–1932 byl tajemníkem Čs. akademie věd a umění. 1932–1936 vedoucí redaktor filozofické revue *Česká mysl*. 1934 jeden z hlavních organizátorů mezinárodního filozofického kongresu v Praze. Ve 20. – 30. letech kolísal mezi vědeckou prací v oblasti a žurnalistikou (spolupracovník *Přítomnosti a Naší doby*). 1936–1941 redaktor *Lidových novin*, nejprve parlamentní zpravodaj a posléze zahraničněpolitický komentátor. 1941 na zásah nacistů propuštěn a 1941–1945 pracoval jako lektor nakladatelství Družstevní práce. 1945–1946 zahraničněpolitický redaktor deníku *Práce*. 1946–1948 vrchní odborový rada ministerstva zahraničních věcí. V březnu 1948 odešel jako tiskový atašé do US (jmenován již koncem 1947). V prosinci 1948 rezignoval a zůstal v exilu. 1949–1968 šéfredaktor čs. vysílání rozhlasové stanice Hlas Ameriky ve Washingtonu. TOMEŠ, Josef a kolektiv: *Český biografický slovník XX. století*. Praha: Litomyšl: Paseka; Meissner, 1999, s. 153

přerušeno kvůli snaze nevyhrocovat československo-sovětské vztahy. Po srpnové okupaci projekt již neměl šanci na úspěch.⁴⁷

ČSSD musela čekat dalších 20 let. V souvislosti s rozpadem sovětského impéria se bortila i vedoucí role KSČ. V listopadových dnech roku 1989 byl ustaven přípravný výbor pro obnovu ČSSD, který řídil stranu až do řádného XXIII. sjezdu v březnu 1990. 12. prosince 1989 vyšlo první číslo obnoveného *Práva lidu*. Na XXIV. obnovovacím sjezdu, konaném 24. a 25. března v Praze – Břevnově, se také rozhodlo o samostatné účasti ČSSD v nastávajících parlamentních volbách (sociální demokraté kandidovali i za Občanské fórum).

Po počátečních volebních neúspěších ČSSD se strana zkonsolidovala a stejně jako v období první republiky obsadila politické výsluní v režimu parlamentní demokracie.⁴⁸

1. 3. 5. Tisk a ČSSD v letech 1945-1948

Sociální demokracie chápala propagandu jako výplod moderní civilizace a pokroku. Měla napomáhat k všeobecnému rozvoji kulturních a sociálních snah. Vzor spatřovala v SSSR. Podporovala využití vymoženosti techniky a projevů uměleckých. Hlavní tlak měl působit na široké masy a přesvědčit je o nutnosti socialistické cesty. Středem propagační činnosti mělo být také členství v ČSSD s cílem schopnosti obhájit stranu i její program.⁴⁹ Pohled ČSSD na tisk nám dokáže přiblížit její vlastní program: *„S propagandou souvisí nerozlučně tisk. Úspěšná socialistická propaganda je nemyslitelná bez dobře vedeného tisku, pravdivě informujícího o všech otázkách týkajících se pracujícího člověka. Náš tisk musí býti výrazem a obrazem skutečného*

⁴⁷HRUBEC (ed.), Marek, BÁRTA, Miloš. *Dějiny české a československé sociálnědemokratického hnutí*. Praha-Brno: Masarykova dělnická akademie, 2006. KOHOUT, Jaroslav. *Obnova činnosti sociální demokracie v roce 1968*, s. 101 – 111.

⁴⁸Pro kapitolu 1. 4. 4. kompilačně čerpáno z: <http://www.cssd.cz/o-nas> (Historie ČSSD). Dále z HOLUB, Václav. *Léta mimo domov: K historii Československé sociální demokracie v exilu*. Praha: Grégr Eduard Dr. a syn, 1996.

⁴⁹Program Československé sociální demokracie usnesený XX. manifestačním sjezdem strany ve dnech 18. - 21. října 1945. Praha: Československá sociální demokracie, 1946, s. 120.

smýšlení ve straně a mezi lidmi. Propagace se měla opírat o skutečnosti a operovat fakty, na širokých odborných znalostech a získaných zkušenostech. Výraz měl být jasný, vyřknuté nebo napsané slovo přesně určité. Pryč s všeobecností a mlhovou. Propagační práce dělena na politický obsah (zásadní čistota myšlenek) a na provedení a formu (vysoká umělecká a odborná úroveň). Dle sovětského vzoru nezbytné z důvodů věcných i technických, aby všechny druhy socialistické propagace byly soustředěny v jedné ústřední odborné propagační komisi, která zřídí subkomise pro jednotlivé sekce (například tiskovou, vydavatelskou, filmovou, výtvarnou, rozhlasovou atd.).“⁵⁰

Podívejme se nyní na výčet tiskovin vydávaných poválečnou ČSSD:

Měsíčníky: Svěpomoc, Sociální revue, Československý průmysl, Výživa lidu, Osvěta SNB, Zdravý svět, Národní výbory, Pojištěnec a důchodce, Předvoj, Nový život.

Čtrnáctideníky: Horník, Dům a domácnost, Naše zájmy, Sociální demokrat.

Týdeníky: Svět práce, Právo lidu zemědělcům, Právo lidu živnostníkům.

Mimo to deník Právo lidu.⁵¹

ČSSD, respektive Cíl a. s. budoval pro svůj tisk filiálky, administrativní i redakční. V roce 1945 byly zřízeny následující filiálky: Hradec Králové, Kladno a Plzeň v květnu, Karlovy Vary, Mladá Boleslav a Pardubice v červnu, Liberec v červenci, Most následně v srpnu. V pražské redakci bylo 32 redaktorů, ve filiálkách 17 redaktorů, kromě toho i řada dopisovatelů (30 paušalistů - externích spolupracovníků).⁵² Jedním z regionálních redaktorů byl například Josef Krombholz z Plzně⁵³. V roce 1946 byly zřízeny následující filiálky: Ústí v únoru, Trutnov v březnu, České Budějovice v květnu,

⁵⁰Program Československé sociální demokracie usnesený XX. manifestačním sjezdem strany ve dnech 18. - 21. října 1945. Praha: Československá sociální demokracie, 1946. s. 122 a 123.

⁵¹Archiv ČSSD. Fond 71. Archivní jednotka 744. Schůze valné hromady firmy Cíl a.s. z 18. 12. 1946. Referát B. Laušmana, s. 2 a 3.

⁵²Archiv ČSSD. Fond 71. Archivní jednotka 744. Schůze valné hromady firmy Cíl a.s. z 18. 12. 1946. Referát B. Laušmana. s. 4.

⁵³KROMBOLZ, Josef . Polovičaté řešení v myslivosti. *Svět práce*. 4. 4. 1946, roč. 2, č. 14, s. 4.

Žatec v říjnu, Jihlava v listopadu, Brno v listopadu, Košice v prosinci. A chystalo se zřízení dalších.⁵⁴

V počátečním období se značná část tisku této strany vyznačovala prokomunistickou orientací. Jedním z článků dokazujících tuto tendenci, byl článek *Ve vládě nejsou rozpory* publikovaný 31. července 1945: "Na nedělní krajské konferenci komunistické strany Československa v Plzni promluvil tajemník strany Rudolf Slánský a rozhodně vyvrátil všechny hloupé pomluvy, mluvící o rozporech ve vládě, o rozporech mezi komunisty a prezidentem, rozšiřované temnými zločinnými živly."⁵⁵ Tehdejší vedení strany se totiž vyznačovalo prokomunistickou rétorikou. Ke zlomu v ideovém zaměření sociálně demokratického tisku dochází v průběhu roku 1947, zejména po listopadovém sjezdu strany v Brně, kdy došlo k výměně vedení za garnituru méně nadšenou pro spolupráci s komunisty. Od podzimu 1947 tisk této strany mnohem častěji útočil na politiku KSČ a méně kriticky vystupoval proti nekomunistickým silám v Národní frontě. Výrazem vnitřního boje v sociální demokracii po brněnském sjezdu bylo vytvoření levicové skupiny a vznik Klubu socialistické demokracie. Analogicky s velkou krizí sociální demokracie z roku 1920 se opětovně zrodil opoziční týdeník *Směr*.⁵⁶ Pro tvorbu zpráv ze zahraničí se využívalo služeb Brill's Prestjänst do 20. 1. 1947.⁵⁷

Po sloučení ČSSD a KSČ v létě zanikl sociálně demokratický tisk. Redaktoři ze sociálnědemokratických listů posílili redakce komunistického tisku nebo další sdělovací prostředky. KSČ pokračovala pouze ve vydávání časopisu *Svět práce*.⁵⁸

⁵⁴ Archiv ČSSD. Fond 71. Archivní jednotka 744. Schůze valné hromady firmy Cíl a.s. z 27. 7. 1947. Referát B. Laušmana.

⁵⁵ Ve vládě nejsou rozpory. Generální tajemník KSČ vyvrátil reakční pomluvy. *Právo lidu*. 31. 7. 1945, roč. 48, č. 67, s. 1

⁵⁶ KŘIVÁNKOVÁ, Alena, VATRÁL, Josef: *Dějiny československé žurnalistiky. IV. Díl: Český a slovenský tisk v letech 1944-1987*. Praha: Novinář, 1989, s. 73 a 74.

⁵⁷ Archiv ČSSD. Fond 71. Archivní jednotka 744. Schůze správní a dozorčí rady Cíl a.s.

⁵⁸ KŘIVÁNKOVÁ, Alena, VATRÁL, Josef: *Dějiny československé žurnalistiky. IV. Díl: Český a slovenský tisk v letech 1944-1987*. Praha: Novinář, 1989, s. 118.

2. Struktura a přispěvatelé

*"Tehdejší předseda vydavatelské společnosti Cíl, ministr Laušman, jehož bratr, umučený Němci, měl za ženu moji sestru, a tehdejší předseda vlády Zdeněk Fierlinger mne vyzvali, abych založil a vedl týdeník Svět práce. Přijal jsem a týdeník uvedl v život",*⁵⁹ uvádí ve svém profesním životopise František Hliněnský, první šéfredaktor nově vzniklého časopisu *Svět práce*.

Struktura poválečného *Světa práce* prodělala od července 1945 do konce roku 1948 několik změn, které však zásadně nenarušily jeho kontinuitu. Dle původního zadání ilustrovaný týdeník *Svět práce* obsahoval části: hospodářskou, sociální, kulturní, všeobecnou a inzertní.⁶⁰ Za dva a půl roku přibývaly a naopak zanikaly tematicky orientované rubriky. Některé nebyly pravidelně uveřejňované v každém čísle. Například: *Svět motoru*, *Věda-člověk-příroda* a *Svět ženy*. Za pravidelné můžeme považovat dělení na tři hlavní části: domácí, zahraniční a hospodářské zpravodajství a kulturní obsah.

Titulní strana obsahovala 2 články, které přinášely většinou zprávy z domácího prostředí. Mezi jejich nejčastějšího pisatele patřil až do léta 1948 (odchod z politiky) Bohumil Laušman. Dále pak Vojta Erban,⁶¹ Zdeněk Smetáček, Verax⁶² (pseudonym,

⁵⁹NA, f. ASYN, členská evidence zemřelí, František Hliněnský.

⁶⁰NA, PŘ II- ODD/PŘ-d, karton 293, Tisk 1931-1951, sign. 211/28, Svět práce 1945-1951.

⁶¹**Vojta Erban**, vlastním jménem Adalbert Eckstein (19. 8.1913 Praha - 28. 1.1981 Praha) Politik a publicista. V létě 1939 odešel do Polska a odtud po vypuknutí II. světové války do SSSR, kde 1942 vstoupil do čs. Vojenské jednotky, posléze se stal náčelníkem její rozvědky a tajným spolupracovníkem sovětské zpravodajské služby. 1945 krátce vedoucí kabinetu ministra průmyslu; 1945–1948 zástupce generálního tajemníka Čs. sociální demokracie a současně poslanec Národního shromáždění. Před únorem 1948 zastával ve vedení ČSSD dvojaké postoje, ve skutečnosti zde plnil úlohu komunistického agenta. Londýnský sociálně demokratický exil ho za zradu (podporoval sjednocující sjezd ČSSD a KSČ) vyobcoval ze strany 4. 11. 1948. V červnu 1948 odešel z politického života, 1948–1950 a 1952–1962 zastával různé hospodářské funkce ve sféře vnitřního obchodu. Začátkem 50. let vězněn, poté spolupracoval se Státní bezpečností a jako agent - provokatér nasazován proti bývalým sociálně demokratickým funkcionářům (včetně osob již uvězněných, do jejich cely byl umístěn coby „spoluvězeň“). 1962–1976 šéfredaktor nakladatelství Academia, 1971–1976 poslanec Sněmovny národů Federálního shromáždění; od roku 1962 člen ústředního výboru Svazu protifašistických bojovníků a redakční rady *Hlas revue*, kde hojně publikoval. V 70. letech přední normalizační publicista, zaměřený na ideologickou desinterpretaci nedávné minulosti. TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003*: Biografický slovník. Praha: ČSSD, 2004, s. 40.

⁶²ABS, 302-168-9, ev. svazek 5/2.

pod kterým psal Jan Wenig). Na titulní straně prvního čísla roku 1948 se objevuje stručný obsah týdeníku. Jedná se pouze o výjimku, která se pak již nevyskytuje.

Nejdéle ze všech rubrik vydrželo *Zrcadlo doby*, jež obsahovalo několik krátkých aktualit. Objevovalo se od prvního čísla. K nejčtenějším přispěvatelům se řadili: Civis, Václav Šafr⁶³ nebo Otto Gráf⁶⁴. Pravidelně se zde vyskytoval i příspěvek týkající se Strany Práce (politická strana sociálně demokratická na Slovensku).

Časopis *Svět práce* se věnoval převážně hospodářské problematice. Rubrika *Noví lidé v hospodářství* představovala hospodářské osobnosti a vycházela do r. 1946. Pak vznikla rubrika *Na přelomu hospodářských let*, od 10. 4. 1947 přejmenovaná na *Hospodář a budovatel*. Hospodářstvím se zabývali nejenom stálí přispěvatelé Bohumil Laušman, Václav Majer, Theodor Pistorius⁶⁵ a Pavel Sajal, ale i odborníci

⁶³Václav Šafr (? - 24. 9. 1963 Praha) Nakladatelský redaktor *Kniha* v Praze, propagační nakladatelský pracovník. Věnoval se humoristickému románu. Psal do *Světa práce* již od roku 1945. VOPRAVIL, Jaroslav Stanislav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: SPN, 1973, s. 1246. *Svět práce* 1945 – 1948. *Kdy zemřeli...? 1963-1966*. Praha: St. Knihovna ČSSR - Národní knihovna, s. 75.

⁶⁴Otto Gráf (12. 6. 1907 Hořice v Podkrkonoší – 15. 11. 1962 Mnichov) Sociálně demokratický novinář a rozhlasový reportér. Vystudoval Svobodnou školu politických nauk. V roce 1933 působil v právním oddělení *Lidových novin*. Od 2. 11. 1937 pracoval ČTK v Praze (dostihová služba, Prageradio) a přispíval do *Haló novin*, *Národní práce* a dalších periodik. Příležitostně psal do *Prahy v týdnu* a v r. 1941 spolupracoval s rozhlasem a účastnil se jeho osvobození. Během války pracoval u německé firmy Tobis jako propagační úředník. Redaktor *Práva lidu*, v letech 1945 – 1948 působil v časopisu *Svět práce*. Po únoru 1948 emigroval, působil v uprchlickém táboře v Ludwigsburku, kde v r. 1950 redigoval *Československé noviny* a od r. 1951 spolupracoval na politickém vysílání stanice *Svobodná Evropa* pod pseudonymem Franta Tábor. Členem SČN od r. 1939. NA, f. ASYN, čl. ev. vyřazení, Otto Gráf (viz Příloha č. 12); VOPRAVIL, Jaroslav Stanislav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: SPN, 1973, s. 579; *Svět práce* 1945 – 1948; PEJSKAR, Jožka. *Poslední pocta: Památník na zemřelé československé exulanty v letech 1948 – 1981*. Curych: Konfrontace, 1985, s. 182.

⁶⁵Theodor Pistorius (24. 3. 1894 Hořepník u Pelhřimova – 9. 7. 1969 Senohraby u Prahy) Národohospodář, sociolog, novinář a publicista. 1921–1927 úředník pražské Obchodní komory. 1928–1929 a 1932–1935 národohospodářský redaktor *Práva lidu*. 1929–1932 osobní tajemník ministra zásobování Rudolfa Bechyněho. 1935–1939 jeden z ředitelů Exportního ústavu. 1939–1941 přednosta odboru Nejvyššího cenového úřadu. Začátkem května 1941 zatčen gestapem a kratší dobu vězněn. 1945–1948 přednosta odboru ministerstva průmyslu. 1919–1939 člen Sociálního ústavu ČSR. Spolupracovník časopisu *Sociální problémy* a brněnské *Sociologické revue*. Věnoval se studiu úlohy lidského činitele ve výrobě. Propagoval americké zkušenosti z aplikace zásad sociálního inženýrství a v duchu labourismu doporučoval plánovité řízení národního hospodářství na základě nových forem organizace práce. Autor spisů: *Vědecké řízení práce* (1927), *Co znamená spotřeba pro hospodářský život* (1932), *Švédská cesta z krise* (1934), *Lidová a umělecká výroba* (1946). TOMES, Josef a kol. *Český biografický slovník XX. Století. II. díl*. Praha: Litomyšl: Paseka: Meissner, 1999, s. 577.

a představitelé z nejrůznějších hospodářských oborů a institucí. Jedním z nich byl i známý novinář a výtvarný teoretik Karel Hetteš.⁶⁶

Další rubrikou z oblasti hospodářství byl *Svět práce a hospodářství*. I ta se skládala z několika kratších článků a mezi nejčastější přispěvatele se řadí Karel Springer⁶⁷ a většina autorů z rubriky *Zrcadlo doby* (Boris, -ix-, Ks, Sigma., imp., Dr. Vysk, -ob-, -š-, -x-, v-t., ALIS, Howe, Alba).

Svět práce vytvářel početně rubriky týkající se zpravodajství ze zahraničí.

Také *Svět kolem nás* přečkal ze všech rubrik nejdéle. Vycházel od 22. 11. 1945 a jednalo se o několik krátkých článků ze zahraničního zpravodajství. Nejvíce přispíval *Specula* (nepodařilo se zjistit skutečnou totožnost). Obdobnou tematikou se zabývaly články od 10. 4. 1947 v rubrice *Svět a doba* a nepravidelná dvoustránková *Světová reportáž*.

⁶⁶**Karel Hetteš** (29. 7. 1909 Praha - 21. 9. 1976 Praha) - novinář, výtvarný teoretik a historik sklářství. V mládí byl přívržencem fašistického hnutí a měl časté problémy se zákonem. V roce 1927 byl odsouzen na 6 měsíců za násilné vniknutí na schůzi Národní strany práce a napadení Dr. Václava Boučka (tzv. *Sázavská aféra*). Před zákonem utekl do Rakouska, Německa a posléze Belgie, kde se začal věnovat žurnalistice. V r. 1931 odsouzen na 8 měsíců za krádež ve Francii. V roce 1935 se rozhodl vrátit do země, aby se omluvil a nastoupil do vazby. Vystudoval FF UK v Praze a Dějiny umění v Mnichově a Paříži. V letech 1934-1935 byl vedoucí redaktor týdeníku *Metropolis* v Bruselu, 1937-1938 pracoval v různých pražských denních listech. Od 1938 v redakci *Národních novin* v Praze, od září 1939 do dubna 1941, kdy byl list zastaven, jejich šéfredaktorem. Spolupracoval s *Národní politikou*, *Cestou* aj. V letech 1940-41 tiskový zmocněnec propagačního oddělení souručenství. Od 1942 do 1945 zaměstnán jako zástupce vedoucího nakladatelství Pražské akciové tiskárny. 1945-1947 tiskový referent ministerstva průmyslu. Od 1948 do října 1951 člen redakčního kruhu, odpovědný zástupce a vedoucí redaktor výtvarného měsíčníku *Tvar* a šéfredaktor časopisu *Věci a lidé*. Přispíval do časopisu *Domov, Květen, Květy, Literární noviny*. 1969-1971 redaktor *Výtvarné práce*. Získal řadu významných ocenění. Do Národního svazu novinářů byl přijat 26. 6. 1939, 1951 byl z novinářské organizace vyloučen. BLODIGOVÁ (eds.), Alexandra a kolektiv. *Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945*. Praha: Matfyzpress, 2007, s. 43; NA, f. PŘ Praha II všeobecná spisovna 1941-1950, karta 3245, sign. H2247/10, Karel Hetteš 1909 (viz Příloha č. 13).

⁶⁷**Karel Springer** (31. 10. 1886 Havlíčkův Brod - 7. 11. 1969 Praha) Ekonomický novinář, publicista. Absolvoval práva na UK v Praze. Během studií přispíval do *Práva lidu*. Pracoval jako redaktor v časopisech *Sázavan* a *H. Brod*. Od r. 1916 do r. 1919 pracoval jako parlamentní zpravodaj ve *Vídeňském deníku* ve Vídni. Od r. 1918 do r. 1925 pracoval jako zpravodaj ČTK ve Vídni a posléze v Praze. S ČTK spolupracoval už od r. 1913. Spolupráce s *Lidovými novinami*, *Peněžní bursou* a *Hospodářskými hovory*. Člen SČN od r. 1917. NA, f. ASYN, čl. ev. zeměděli, Karel Springer.

Děním v cizině se zabýval nespočet zahraničních zpravodajů (například F. A. Elstner⁶⁸). V kulturní rubrice vycházel od 10. 4. 1947 *Svět filmu* a *Svět kultury*, do kterých pravidelně psal Jan Wenig,⁶⁹ Ivan Urban⁷⁰, Otto Gráf, Miroslav Khun⁷¹, Jaroslav Brož,⁷² Zdeněk Hlaváček⁷³ či Vladimír Bor.⁷⁴ Rozboru a kritice poezie se věnoval zejména Zdeněk Urbánek⁷⁵, světu divadelních scén zase Vladimír Müller.⁷⁶

⁶⁸**František Alexander Elstner** (11. 4. 1902 Praha – 8.9. 1974 Praha) Učitel, filmový a rozhlasový reportér, cestovatel, autor knih pro děti a mládež, průkopník automobilizmu. Se svojí ženou podnikal cesty po Severní i Jižní Americe, Africe, Ázii, i Evropě a psal z nich zábavné reportáže. Přispíval do *Motor revue*, *Národního osvobození* (1933-1934), *Světa motorů*, *Venkova* (1934-41). KUNC, Jaroslav. *Slovník českých spisovatelů beletristů 1945 – 56*. Praha: SPN, 1957, s. 87; FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. I. díl. A-G*. Praha: Academia, 1985 - 2008, s. 90.

⁶⁹**Jan Wenig** (23. 6. 1905 Praha – 20. 3. 1979 Praha) Publicista a rozhlasový pracovník. Syn spisovatele Adolfa Weniga. 1924–1930 studoval dějiny divadla a srovnávací dějiny literatury na FF UK v Praze. 1932–1936 redaktor *Orbisu*, 1937–1951 redaktor literární redakce, 1951–1966 pracovník oddělení dokumentace Čs. Rozhlasu. Jeden z tvůrců rozhlasové literární a filmové kritiky a publicistiky, autor řady úspěšných pořadů (*Náš kulturní týden*, *Ze světa literatury*), 1945–1950 vedoucí redaktor kulturní rubriky zpravodajského vysílání. Založil a koncipoval Zvukový archiv významných kulturních osobností. Ve svém díle věnoval zvláštní pozornost dějinám Prahy a osobnostem s ní spojeným. Spolupracoval se *Světlem práce* od r. 1945, kde používal i pseudonym Verax. Autor knih a četných kulturněhistorických a vzpomínkových fejetonů v denním tisku. TOMES, Josef a kol. *Český biografický slovník XX. století. II. díl*. Praha: Litomyšl: Paseka: Meissner, 1999. s. 522. *Svět práce 1945 – 1948*; ABS, 302-168-9, ev.svazek 5/2; ČERNUŠÁK, Gracián, ŠTĚDRON, Bohumír, NOVÁČEK, Zdenko. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Sv. 2. M-Ž. 1.vyd. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965, s. 101.

⁷⁰**Ivan Urban** (15.12 1919 Kročehlavy u Kladna- ?) Redaktor, dramaturg, filmový scénárista. Po květnu 1945 přispíval příležitostně do deníku *Práce a ÚRO* a jako autor dětské literatury do *Mladé fronty*. Od r. 1945 do r. 1956 pracoval jako redaktor politického zpravodajství a pak kulturní rubriky Československého rozhlasu. Průběžně spolupracoval se *Světlem práce*, *Filmovými novinami*, *Práci a Mateřídouškou* jako povídkář a kulturní referent. V letech 1956-59 pracoval jako dramaturg ve Studiu kreslených a loutkových filmů, 1959 – 79 dramaturg Filmových studií Barrandov. NA, f. ASYN, čl. ev. vyřazení, Ivan Urban; *Kdo je kdo: 91/92: Česká republika: federální orgány ČSFR. 2. Díl. N-Ž*. Praha: Kdo je kdo, 1991, s. 1029.

⁷¹**Miroslav Khun** (26.1926 Šonov- ?) Novinář, spisovatel, filmový redaktor. Vystudoval FF UK v Praze. V roce 1945 řídil kulturní rubriku týdeníku *Jiráskův kraj* v Náchodě. Od r. 1946 spolupracoval se *Světlem práce*. Působil též v kulturních rubrikách týdeníků *ÚRO* a *Lidová kultura*. V r. 1948 chvíli pracoval v deníku sociální demokracie *Den* v Plzni. Od r. 1948 byl redaktorem politicko-kulturního zpravodajství Čs. rozhlasu a v r. 1951 nastoupil do domácího zpravodajství ČTK. Člen SČN od r. 1948. Od r. 1959 je filmovým redaktorem *Ústřední půjčovny filmů*. NA, f. ASYN, čl. ev. vyřazení, Miroslav Khun (viz Příloha č. 14).

⁷²**Jaroslav Brož** (13. 1. 1907 Vídeň - 3. 9. 1977 Praha) Filmový kritik, historik a publicista. Absolvent Vysoké školy obchodní. 1932-1938 filmový referent deníku *Národní osvobození*, *Právo lidu* a *Večerník Práva lidu*, 1936 spoluzakladatel Čs. filmové společnosti, 1945-1946 šéfredaktor *Filmové práce*, 1947-1949 *Filmových novin*, od r. 1952- 1955 redaktor měsíčníku *Film a doba*. Před válkou spolupracoval s týdeníky *Nová doba*, *Útok*, *Čin*, *Přítomnost* a *Ahoj*. Po osvobození spolupráce s týdeníky *Svět práce*, *Cíl a Večerní Praha* a s odbornými periodiky *Kino* a *Film a doba*. Po válce byl vyšetřován kvůli působení v propagačním oddělení německé společnosti Tobis a Elektafilm během okupace. 1949-1964 vedoucí dokumentace Filmexportu, od 1964 pracovník Film. ústavu a pedagog FAMU. Překládal filmovou

Od 10. 4. 1947 vycházela rubrika *Povídky a příběhy*⁷⁷, nejčastěji psávaná Václavem Šafrem, Zdeňkem Hlaváčkem, Ivanem Urbanem či Milou Pachnerovou (občanským jménem Milada Skálová)⁷⁸. Olga Scheinpflugová-Čapková⁷⁹ psala

literaturu. TOMEŠ, Josef a kol. *Český biografický slovník XX. století. I. díl*. Praha: Litomyšl: Paseka-Meissner, 1999, s. 143; NA, f. ASYN, čl. ev. vyřazení, Jaroslav Brož.

⁷³**Zdeněk Hlaváček** (25. 7. 1899 Kelč u Hranic -?) Novinář. Vystudoval FF UK v Praze. Od roku 1925 do r. 1945 pracoval jako učitel na středních školách v Praze. Od 1. 3. 1946 zaměstnán v nakladatelství Brázda, vykonává funkci odpovědného redaktora *Českého lidu*, *Českého chmelaře* a *Chovatele*. Od r. 1930 přispíval do *Lidových novin*, *Černé země*, *Indexu* a *Věstníku Matice opavské*. Od srpna 1945 spolupracuje se *Světlem práce* a poté i *Zemědělskými novinami*. NA, f. ASYN, čl. ev. vyřazení, Zdeněk Hlaváček (viz Příloha č. 15).

⁷⁴**Vladimír Bor** (25. 11. 1915) Filmový kritik, scénárista, dramaturg, zpěvák, ochotník. Nositel Vyznamenání za vynikající práci. Syn dramatika dr. Jana Bora a operní pěvkyně Olgy Borové – Valouškové. 1937–1939 studoval práva, 1945–1947 estetiku a hudební vědu na UK v Praze, prošel i hudebním vzděláním, 1936–1951 koncertně zpíval. Od 1940 působil jako hudební a filmový kritik (*Mladá fronta*, *Literární noviny*, *Kino*, *Hudební rozhledy*); kriticky se zabýval zejména čs. filmem, operou a sólovým zpěvem. Od 1947 vedoucí dramaturg, od 1959 vedoucí tvůrčí skupiny Šebor - Bor ve FSV. Scénáristicky se zaměřoval hlavně na adaptace literárních děl (Neporažení, 1956; Morgiana, 1972; Sarajevský atentát, 1975; Pozor vizita!, 1981). Od 1965 pedagogicky působí na FAMU (od 1990 profesorem). Autor knihy O filmové hudebnosti (1946). TOMEŠ, Josef a kol. *Český biografický slovník XX. století. I. díl*. Praha: Litomyšl: Paseka: Meissner, 1999, s. 117; BARTOŠKOVÁ, Šárka, BARTOŠEK, Luboš. *Filmové profily*. Praha: Československý filmový ústav, 1986, s. 12.

⁷⁵**Zdeněk Urbánek** (12. 10. 1917 Praha -?) Nakladatelský redaktor v Praze, prozaik, teatrolog, překladatel. Debut v r. 1936 ve *Studentském časopisu*. V r. 1939 redaktorem Evropského literárního klubu. Po osvobození působil krátce ve *Svobodném slově*, 1945- 1946 na ministerstvu informací, do r. 1949 v redakci *Národního osvobození*. V letech 1949 – 1957 byl dramaturgickým tajemníkem v Čs. státním filmu, od r. 1957 sa věnuje překladatelství. Signatář Charty 77, od r. 1969 – 1989 zakázaný autor a překladatel, od r. 1991 rektor na AMU v Praze. HAVEL, Rudolf, OPELÍK, Jiří a kol. *Slovník českých spisovatelů*. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 88; Kdo je kdo: 91/92: Česká republika: federální orgány ČSFR. 2. Díl. N-Ž. Praha: Kdo je kdo, 1991, s. 92.

⁷⁶**Vladimír K. Müller, PhDr.** (8. 8. 1904 Praha-) novinář, publicista, kritik, dramatik, spisovatel. Studoval dějiny moderních literatur na FF UK v Praze. V letech 1930 – 1935 psal divadelní a filmové referáty do *Národních listů*. Pracoval v pražském rozhlasu, pro který upravil i napsal několik her. Od r. 1943- 1945 divadelní a filmový dramaturg v Praze. Po válce redaktor v *Rozhledech*, dramaturg Státního filmu, 1949 – 1958 ve vedení Divadelního ústavu. HAVEL, Rudolf., OPELÍK, Jiří a kol. *Slovník českých spisovatelů*. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 88.

⁷⁷*Svět práce*. 10. 4. 1947, roč. 3, č. 15.

⁷⁸**Milada Skálová** (21. 11. 1904 Chrudim - ?) roz. Pachnerová. Spisovatelka a publicistka. Spolupracovala s více časopisy VOPRAVIL, Jaroslav Stanislav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: SPN, 1973, s. 233 a 1189. NA, PŘ II – všeobecná spisovna 1931 – 1940, karton 10632, sign. 267/7 Skálova Milada roz. Pachnerová 1904 (viz Příloha č. 17).

⁷⁹**Olga Scheinpflugová** (3. 12. 1902, Slaný – 13. 4. 1968, Praha) byla česká herečka a spisovatelka. Jedná se o autorku románů (např. *Český román*), dramát, drobných próz, básní i knih pro děti, která pronikala obzvláště do nitra žen své generace a své společenské vrstvy. Byla dcerou prozaika Karla Scheinpfluga (1869–1948) a manželkou spisovatele Karla Čapka. V letech 1921–1929 byla členkou Městského divadla na Vinohradech (Vinohradské divadlo), poté do roku 1968 Národního divadla v Praze. Při ztvárnění

utopistickou novelu na pokračování *Acheirové*, uveřejňovanou od prvního čísla *Světa práce*⁸⁰ až do 20. 9. 1945. Ihned poté navázal A. J. Urban (občanským jménem Jaroslav Urban)⁸¹ svojí satirickou historií *Hitler v říši pohádek*⁸², která vycházela do 21. 12. 1945. Od 22. 5. 1947 ho vystřídal román od Petera Cheyneya *Ovšem, že řekla ano*.⁸³ Na titulní straně byl nadpis *Dnes nový špionážní román „Ovšem, že řekla ano“*.

Reklamní blok zabíral předposlední stránku či stránky, jmenoval se: *Pracujeme-vyrábíme-dodáváme*.

Poslední strana obsahovala rubriku vtipů, aforismů, recese, od 18. 11. 1947 pojmenované jako *Křivé zrcadlo*, a článek ze světa sportu, do které často psal Josef Prokop.⁸⁴

Nepravděpodobně se dalo narazit na rozhovor s některou význačnou osobností československého veřejného života. Například *Světu práce* poskytl interview prezident Edvard Beneš, ministr zahraničních věcí Jan Masaryk a ministr obrany Ludvík Svoboda.

Často se článek věnoval nějakému výročí či osobnosti. Stanislav Jandík⁸⁵ nesčetně psával o Tomáši G. Masarykovi.⁸⁶ B. Laušman napsal článek *Lenin o*

svých rolí se bránila patosu. Výrazným rysem jejích postav byla nervozita. Přispívala do *Lumíra a Národních listů*. Její nejvýznamnější role byla role ve hře Karla Čapka - *Matka*, jež měla premiéru ve Vinohradském divadle. V posledních letech života se podílela i na rozhlasových a televizních inscenacích. TOMEŠ, Josef a kol. *Český biografický slovník XX. století. III. díl*. Praha: Litomyšl: Paseka: Meissner, 1999, s. 108.

⁸⁰*Svět práce*. 12. 7. 1945, roč. 1, č. 1.

⁸¹**Jaroslav Urban** (23. 10. 1899 Bylany u Českého Brodu – 4. 3. 1962 Praha) novinář, spisovatel, filmový kritik a překladatel z angličtiny v Praze. Redaktor *Lidových novin* a *Národní politiky*. Psal drámy, romány a knihy pro mladší. Spolupracoval s různými periodiky - *Práce*, *Právo lidu* aj. VOPRAVIL, Jaroslav Stanislav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: SPN, 1973. s. 309 a 1343. *Kdy zemřeli...? 1937-62*. Praha: St. Knihovna ČSSR - Národní knihovna. s. 298.

⁸²*Svět práce*. 27. 9. 1945, roč. 1, č. 12.

⁸³*Svět práce*. 22. 5. 1947, roč. 3, č. 21.

⁸⁴**Josef Prokop** (8. 7. 1901 Hořovice – 21. 9. 1973) novinář, šachista a šachový publicista. Působil v redakcích *Národních listů*, *Českého slova*, *Lidových listů* aj. *Kdy zemřeli...? 1971 – 1974*. Praha: St. Knihovna ČSSR - Národní knihovna. s. 85.

⁸⁵**Stanislav Jandík** (14. 5. 1902 Praha – 1. 8. 1970 Praha) tiskárenský grafik a redakční kreslíř, hudební spisovatel, redaktor, novinář a publicista ve Zlíně, Brně a Praze. Jako grafik pracoval v časopisech *Ruch* a *Nový lid*. Psal do časopisu *Přátelství*, *Zlín* a *České slovo*. Používal pseudonym Jiří Lavír. DOLENSKÝ, A. *Kulturní adresář ČSR. Biografický slovník žijících kulturních pracovníků a pracovníků. II. Ročník*. Praha: Zeibrdlich, 1936, s. 96; ČERNUŠÁK, Gracián, ŠTĚDRŮN, Bohumír, NOVÁČEK, Zdenko. *Československý hudební slovník osob a institucí. Sv. 1. A-L*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965, s. 101. *Kdy zemřeli? 1967 – 1970*. Praha: St. Knihovna ČSSR - Národní knihovna, s. 84.

literatuře a umění. Tematikou výročí se zabýval hlavně Albert Pražák,⁸⁷ Jan Wenig a L. M. Pařízek⁸⁸ či František Bulánek.⁸⁹

Nově v roce 1947 vznikl sloupek *Co řekli a napsali*, který obsahoval citace politických činitelů, další nové rubriky po 10. 4. 1947: *Věda-člověk-příroda*, *Bude vás zajímat*, *Svět ženy*, *Svět techniky*, občas *Parlamentní sloupek*. (*Svět ženy* se nakrátko objevil již v roce 1945). 18. července 1946 se objevuje rubrika *Profil týdne*, která se postupně z jednoho sloupku rozšíří v roce 1948 na dva sloupky a přejmenuje se na *Osobnosti týdne*. Rubrika se věnuje profilům žijících i již zemřelých osobností

⁸⁶JANDÍK, Stanislav. Co dal T. G. Masaryk dnešku. *Svět práce*. 7. 3. 1946, roč. 2, č. 10, s. 3.

⁸⁷**Albert Pražák** (11. 6. 1880 Chroustovice u Chrudimi – 19. 9. 1956 Praha) Literární historik. Studoval slovanskou a germánskou filozofii na české univerzitě v Praze. 1906–1914 působil jako středoškolský profesor v Praze. Za I. světové války sloužil v rakousko-uherské armádě na srbské frontě a posléze v zázemí v Košicích. 1918–1921 úředník ministerstva školství. 1921–1933 profesor dějin české a slovenské literatury na filozofické fakultě univerzity Komenského v Bratislavě. Od 1933 na FF UK v Praze. Za německé okupace se aktivně podílel na kulturní rezistenci a spolupracoval s domácím odbojem. V květnu 1945 byl předsedou revoluční České národní rady. Těžiště jeho rozsáhlého literárněhistorického zájmu spočívalo v období národního obrození a v II. polovině 19. století. Se *Světlem práce* navázal spolupráci již v roce 1945. TOMEŠ, Josef a kol. *Český biografický slovník XX. Století. II. díl*. Praha: Litomyšl: Paseka: Meissner, 1999, s. 622-623. *Svět práce* 1945 – 1948.

⁸⁸**Ladislav Mikeš Pařízek** (19. 11. 1907 České Budějovice – 28. 3. 1988 Praha) Cestovatel a spisovatel. 1924-1927 sloužil v cizinecké legii v severní Africe. Nositel několika vyznamenání. Do Afriky cestoval celkem osmkrát, jako první Evropan navštívil prameny Nigeru. Za německé okupace intenzivně publikoval a vedl přednášky o svých cestách. V letech 1926 - 1936 byl dopisovatelem francouzských periodik *Matinu*, *Paříž* a pak v r. 1936 *Journalu*. V letech 1945- 1946 byl redaktorem *Svobodného Československa*. Redaktorem *Světa práce* byl od 1. 6. 1946 do konce roku 1950, již od počátku však do něj přispíval. Poté pracoval v časopise *Svět v obrazech* a později *Lidé a země*. Spolupracoval s *Republikánem* v Českých Budějovicích, *Širým světem* nebo *Světlem*. Autor 34 knih, jejichž úhrnný náklad dosáhl půldruhého miliónu výtisků. TOMEŠ, Josef a kol. *Český biografický slovník XX. Století. II: díl*. Praha, Litomyšl: Paseka: Meissner, 1999, s. 520. NA, f. Archiv syndikátu novinářů, Praha. čl. ev. - vyřazení, L. M. Pařízek; *Svět práce* 1945 – 1948.

⁸⁹**František Bulánek** (21. 3. 1906 Praha – 4. 9. 1979 Praha) Novinář, básník, dramatik, prozaik, literární historik se specializací na literaturu pro mládež. Krátce také studoval v Tarbes (Francie) a ve Vídni. 1953 složil odbornou zkoušku drůbežnického zootechnika, 1961 odbornou zkoušku včelařskou. 1929-1933 pedagog na středních školách v Praze a Prešově. Od 1925 spolupracoval s redakcemi listů *Československá republika*, *Národní politika*, *Zvon*, *Úhor* aj. 1941-1942 byl odpovědným redaktorem časopisu *Pražský ilustrovaný zpravodaj* a *U našeho krbu*. 1945-1959 vedoucí redaktor nakladatelství Brázda (později Státní zemědělské nakladatelství). Postupně řídil řadu periodik: *Beseda venkovské rodiny* (1945-1959, 1945-1948 vedoucí i odpovědný redaktor), *Spirála*, *Zemědělské noviny* (1947-1948), redigoval časopis *Český život* a zemědělské časopisy Státního zemědělského nakladatelství. Byl vedoucím redaktorem listu *Zemědělský pokrok* (1954), *Hospodář JZD* (1959), *Drůbežnictví a chov drobného zvířectva* (1953-1957), *Chovatel* (1949-1953), *Rolnické hlasy* (1957-1958). Přispíval do řady periodik, např. *Studentského časopisu* (od 1922), *Práva lidu* (od 1925), *Národního osvobození*, *Českého slova*. Po 1945 do *Lidové demokracie*, *Květví*, *české literatury*, *Světa práce*, *Zlatého máje*, *Literárních novin*, *Světa v obrazech* aj. Od září 1933 členem Syndikátu čs. novinářů, po prověrkách 1958 odešel do administrativy, 15. 5. 1968 podal žádost o rehabilitaci, která nebyla projednána. BLODIGOVÁ (eds.), Alexandra a kolektiv. *Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945*. Praha: Matfyzpress, 2007, s. 21 a 22.

mezinárodní politické a hospodářské scény. Jedná se o články převzaté, nepodepsané nebo podepsané různými pseudonymy. Málokdy je uvedeno plné jméno autora. Od 18. 11. 1947 vzniká rubrika *S chutí do toho*. Obsahuje křížovku, hádanky *Kdo je kdo* a *Co je pravda*.

Prostor je také věnován *Knihám došlým redakci*. Od r. 1946 se nejedná o recenze, ale jen o výpis vyšlých knih a o prezentaci vlastní vydavatelské činnosti Cíl a.s.,⁹⁰ které sloužilo i jako vydavatelství knih.

V srpnu 1948 existují rubriky: *Říká se, že řekli* (není uveden autor), *Zrcadlo doby* (pod pseudonymy: Dr.Vysk – asi Dr. Jan Vyskočil, jm(paříž)- asi Jaroslav Mecer, bž - Jaroslav Brož⁹¹, Sigma, th – asi Theodor Železný, -jz- asi Jan Zborovský, Sok. – asi Karel Sokolovský, Ks- Ladislav Khás⁹², sch – asi Arnošt Schulz, J. Malota, Pok., -r-, -j-, -or-, -jr-, -alib-, -nn-, nebo -er - možná Jaroslav Seifert⁹³ a také K. F. Sedláček), *Týden ve světě* (bez autora), *Profil týdne* (ppk, -ob- - možná Oldřich Berger⁹⁴, rp), *S chutí do toho* (bez autora; rubrika obsahuje křížovky, hádanky, rébusy, vědomostní zkoušky, zábavné testy) a *Křivé zrcadlo* (nejčastější autoři: J. Molin. Lilliput, Benáčan, Petri. Jsou to vtipy kreslené a psané, někdy přebírané z jiných zahraničních tiskovin - Ici Paris, Saturday Evening Post, La Presse, aj.), ke kterým se přidává od 18. 11. 1948 rubrika *Dopisy Světu práce* (rubrika, kde jsou publikovány dopisy čtenářů, ve kterých reagují na obsah i formu článků, nebo zasílají svoje nápady, náměty), od 2. 12. rubrika *Otázky a odpovědi* (opět rubrika pro čtenáře, ve které na stručné dotazy z různých sfér odpovídá redakce. Je nutno říct, že některé odpovědi jsou velmi sofistikované a skoro

⁹⁰Viz podkapitola 3. 1. 1. Společnost Cíl.

⁹¹VOPRAVIL, Jaroslav Stanislav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: SPN, 1973, s. 69 a 430.

⁹²VOPRAVIL, Jaroslav Stanislav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: SPN, 1973, s. 180 a 769.

⁹³VOPRAVIL, Jaroslav Stanislav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: SPN, 1973, s. 96 a 1186.

⁹⁴**Oldřich Berger** (1891 Mladá Boleslav – (11). 3. 1956 Praha) právník sociální demokracie v Praze, novinář, publicista, překladatel, politik. Člen pražské redakce *Práva lidu* od r. 1932. VOPRAVIL, Jaroslav Stanislav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: SPN, 1973, s. 225 a 396; *Kdy zemřeli...? 1937 – 1962*. Praha: St. Knihovna ČSSR - Národní knihovna, s. 82.

nadčasové). Odpovídají: Dý⁹⁵(možná Ladislav Dymeš), Pa, AH⁹⁶(Alois Humplík). Od 9.12. *Slovenský sloupek* (autorem je z.) a *Čestná tribuna*, která vyšla pouze ve třech vydáních od 2. prosince 1948 (autor - František Boháček, nebo bez autora).

Nepravidelně bylo číslo věnováno jednomu tématu - T. G. Masaryk⁹⁷, I. Máj⁹⁸, výročí osvobození⁹⁹.

Velice často se vyskytují na stránkách časopisu kreslené vtipy a karikatury. Nejčastějšími autory vtipů byli JPP (nebo Jar. Pop., Pop., J. Pop.) a Jiří Sodoma¹⁰⁰ (Sodoma), dále Josef Staněk, Josef Bidlo a Štěpánek. Některé kresby byly přebírány ze zahraničních periodik. Témata byla zpočátku orientovaná proti Německu a fašismu a vracela se k válečnému tématu, později reagovala na hospodářskou a politickou situaci doma i ve světě, nebo zachytávala komické situace v běžném životě. Karikatury byly nepodepsané a představovaly osobnosti z domácí i zahraniční politiky, nebo dokonce sportovce.

V každém čísle je publikována poezie psaná nejčastěji Kamilem Bednářem¹⁰¹, Fráňou Velkoborským¹⁰², Zikmundem Skybou¹⁰³, Jaroslavem Kolmanem Cassiusem¹⁰⁴

⁹⁵VOPRAVIL, Jaroslav Stanislav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: SPN, 1973, s. 92 a 522.

⁹⁶VOPRAVIL, Jaroslav Stanislav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: SPN, 1973, s. 38 a 682.

⁹⁷*Svět práce*. 13. 9. 1945, roč. 1, č. 10 nebo *Svět práce*. 7. 3. 1946, roč. 2, č. 10.

⁹⁸*Svět práce*. 1. 5. 1946, roč. 2, č. 18.

⁹⁹*Svět práce*. 8. 5. 1946, roč. 2, č. 19.

¹⁰⁰**Jiří Sodoma** (20. 5. 1921 Praha –?) Malíř, grafik, návrhář v Praze. Studoval soukromě. TOMAN, Prokop, TOMAN, Prokop Hugo. *Dotázky ke Slovníku československých výtvarných umělců*. Praha: SNKLHU, 1955, s. 73.

¹⁰¹**Kamil Bednář** (4. 7. 1912 Praha – 23. 5. 1972 Mělník) Básník, překladatel, autor knih pro děti. Přispíval do časopisů *Národní osvobození*, *Nový život*, *Tvorba*, aj. FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. 1. díl. A-G*. 1. vyd. Praha: Academia, 1985 - 2008, s. 90.

¹⁰²**Fráňa Velkoborský** (6. 1. 1900 Býkov u Plzně – 8. 11. 1958 Ústí nad Labem) Tajemník YMCY v Bratislavě, básník, dramatik, autor knih pro děti. KUNC, J. *Slovník soudobých českých spisovatelů. Krásné písemnictví v letech 1918 – 45. 2. Díl. N-Ž*. Praha, 1946, s. 80; *Kdy zemřeli...? 1937 – 196*. Praha: St. Knihovna ČSSR - Národní knihovna, s. 82.

¹⁰³**Zikmund Skyba** (3. 3. 1909 Hvozdná u Vizovic – 23. 7. 1957 Praha) Prozaik, básník, novinář, redaktor, autor knih pro mládež, překladatel. Od r. 1931 byl příspěvovatelem a v r. 1938 se stal redaktorem *Práva lidu*, za okupace v kladenské filiálce *Národních listů*. V letech 1948 – 1952 působil v

nebo Ladislavem Sovou¹⁰⁵. Velkoborský i Skyba přispívají pravidelně i redakčním obsahem týkajícím se společenského a politického života doma i v zahraničí.

2. 1. Grafická podoba

Celková grafika časopisu se během let 1945 až 1948 výrazně neměnila. *Svět práce* vycházel v sledovaném čtyřletém období v novinovém formátu. Na titulní straně se toto periodikum honosilo velkým červeným názvem „*Svět práce*“ a nabízelo dva kratší články okořeněné obrázkovým doprovodem (viz Příloha č. 1 a Příloha č. 2). Výjimkou bylo například 16. číslo (z 25. října 1945) vydané k příležitosti 28. října, kdy titulní strana obsahovala pouze jedinou dlouhou stat¹⁰⁶, nebo 17. číslo (z 8. listopadu 1945), kdy titulní strana obsahovala celkem třemi články¹⁰⁷.

Kromě názvu na titulní straně je celý časopis černobílý a je v něm použito patkové písmo, u některých titulků písmo bezpatkové pro zvýraznění textu. Stránka je rozdělena do pěti sloupců. Šířka sloupce je 54 mm.

Hojně bylo kromě černobílých fotografií (u nichž většinou nebyl udáván zdroj ani autor) využito také ručních kreseb. Nejvýraznějším a také nejčastějším autorem

Lidových novinách a v letech 1952 – 1957 v časopisu *Klub*. Dále přispíval do *Večerníku Práva lidu*, *Českého slova*, časopisu *Kolo*, *Literární noviny*, *Nový život* aj. Psal rozhlasové pásma a hry. Překládal z ruštiny, bulharštiny a maďarštiny. KUNC, J. *Slovník soudobých českých spisovatelů. Krásné písemnictví v letech 1918 – 45. 2. Díl.N-Ž*. Praha, 1946, s. 80; *Kdy zemřeli...? 1937 – 1962*. Praha: St. Knihovna ČSSR - Národní knihovna, s. 82; HAVEL, Rudolf, OPELÍK, Jiří a kol. *Slovník českých spisovatelů*. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 88.

¹⁰⁴**Jaroslav Kolman Cassius** (30. 12. 1883 Velké Hlušice u Nového Bydžova – 4. 6. 1951 Praha) Novinář, publicista, básník, prozaik, divadelní a výtvarný kritik. Studoval VŠT v Praze. Od r. 1911 se věnoval žurnalistice, v r. 1916 byl zraněn v Srbsku a do Prahy se vrátil jako invalida. Od r. 1916 do r. 1924 pracoval v agrárním deníku *Venkov*, 1924 – 1927 v deníku *Lidové noviny*. V letech 1929 – 1930 vydával noviny *Aréna – Cassiovy noviny*. 1930 – 1935 redaktor deníku *Polední list*, 1938 – 1941 redaktor ČTK. Od r. 1943 odchod na invalidní důchod. Publikoval v *Času*, *Květech*, *Hlasu národa*, v *Samostatnosti*, *Českém slově*, *Lumíru*, *Kolu*, *Svobodném zítřku*, *Svobodném slovu* aj. BRABEC, Jiří. a kol. *Slovník zakázaných autorů 1948 – 1980*. Praha: SPN, 1991, s. 91.

¹⁰⁵**Ladislav Sova** (20. 1. 1908 Praha- ?) Úředník ČSD v Praze, básník slok z domácí i cizí přírody. KUNC, Jaroslav. *Slovník soudobých českých spisovatelů. Krásné písemnictví v letech 1918 – 45. 2. Díl.N-Ž*. Praha: Orbis, 1946, s. 80.

¹⁰⁶LAUŠMAN, Bohumil. Tehdy a dnes. *Svět práce*. 25. 10. 1945, roč. 1, č. 16, s. 1.

¹⁰⁷V. A. ZORIN, VELVYSLANEC SSSR. Historická revise, FIERLINGER, Zdeněk. Nad ruskou revolucí, SMETÁČEK, Zdeněk. Čtvrtá francouzská republika. *Svět práce*. 8. 11. 1945, roč. 1, č. 17, s. 1.

uměleckých kreseb a ilustrací je Adolf Zábranský¹⁰⁸. Ilustrační fotografie se objevuje velmi zřídka, její použití je především u reportáží nebo se jedná o fotografie zachytávající osobnosti. Nechybí ani „boxy“, které oddělovaly zvláštní obsah, statě či básnickou tvorbu (viz Příloha č. 4). Klasický obsah doplňoval také obsah placený, ve formě inzertní dvojstrany (viz Příloha č. 5), která se výjimečně zmenšila nebo rozšířila.

V roce 1946 *Svět práce* pokračoval v nastoleném trendu. Titulní strana obsahovala dvě zprávy s obrázky, na poslední dvojstraně byla inzerce. Jednalo se o produktovou reklamu na:

1. spotřební zboží: barvy, písárenské potřeby - firma Gama, zubní pasty - Thymolin, Kalodont, oblečení - firma ASO, knížky, vinylové desky - od Ultraphonu, Hašlerky, cigaretové dutinky a papírky - Abadie, sporáky - MORA, bylinné destiláty - Jaroslav Hromčík v Nivnici, přípravek na pečení - Kveta)

2. průmyslové zboží (plechové šatníky, autogen, gumové zboží - firma Krčmář, tabulové vozíky - firma V. Čochner, technické potřeby pro průmysl - firma Ryšavý, Spojené ocelárny, ocel - Roxor), stroje (obráběcí stroje) a služby (montáž továrních budov - firma Jelínek)

3. služby: hotely - Esplanade, Rauscher - Mariánské lázně, lázně - Trenčianske Teplice, Velichovky, stavební společnosti, výuka cizích jazyků - Ústav moderních řečí ÚRO, prádelna - Josef Bartoň & synové

nebo také PR články, zejména poděkování (Baťa, Avion, Bílá labuť).

Velmi zřídka se objevuje personální inzerce.

Často se objevují nabídky slev různého spotřebního zboží. Stále více přibývá reklama národních podniků (Baťa, Tonak atd.)

Maximálním inzertním rozměrem pro jednotlivou reklamu byla půlstrana na výšku nebo šířku. Obyčejně mají inzeráty menší rozměr, tj. osmina nebo šestnáctina stránky, často i menší.

¹⁰⁸ **Adolf Zábranský** (29. 11. 1909 Rybí, okr. Nový Jičín - 9. 8.1981 Praha) malíř a grafik, studoval na UPŠ a AVU. Od r. 1943 člen SVÚ Mánes, od r. 1949 člen Bloku. Těžiště jeho tvorby spočívá v ilustraci. Věnoval se též monumentálním pracím, návrhům divadelních výprav a politickým plakátům. TOMEŠ, Josef a kol. *Český biografický slovník XX. Století. III: díl*. Praha: Litomyšl: Paseka: Meissner, 1999, s. 535, 536.

Na poslední straně se nachází pruh s kreslenými vtipy.

Rok 1947 lze z pohledu časopisu *Svět práce* nazvat velice proměnlivým. Od 4. čísla (z 23. ledna 1947) se mění vzhled číslování stran (viz Příloha č. 3), které je nyní doprovázeno názvem časopisu a číslem vydání. Vznikají rovněž grafické prvky odlišující různé rubriky – *Zrcadlo doby*, *Aktuality*, *Hospodář a budovatel*, *Svět motorů*, *Svět kolem nás*, *Povídky a příběhy*, *Svět kultury*, *Divadlo a film*, *Svět a doba*, *Vyrábíme*, *dodáváme* a další.

U prvního čísla roku 1948 je na titulní straně k vidění nový grafický prvek „Z obsahu tohoto čísla“. Jde v podstatě o upoutávku, která má upozornit na nejzajímavější články. Hned v druhém čísle však tento prvek mizí a už se neobjevuje. Názvy rubrik se přesouvají do zápatí a číslování stránek je nyní opět dole na stránkách ve formátu „Svět práce XX stránka“.

2. 2. Obsah a ideové zaměření

O tom, co vedlo ČSSD k založení časopisu *Svět práce*, nás obeznamuje vůbec první článek časopisu od B. Laušmana z 12. 7. 1945, který zde pro jedinečnost uvádíme v celku: „*Za daných okolností potřebuje ovšem lidová demokracie masy uvědomělé, rozumové a mravně vyspělé. Její budoucnost a její úspěchy jsou závislé na tom, do jaké míry si tyto masy uvědomí, že postátněný a znárodněný průmysl bude vyžadovat alespoň pro počátek nejkrajnější vypětí sil, že naše nová lidová armáda a národní bezpečnostní služba budou vyžadovat naši největší péči a že připravované reformy školské si vynutí pozornost nejširších vrstev uvědomělého a vzdělaného lidu. Bohužel dnes, kdy na knižním trhu panuje dosud bída, a kdy denní tisk může vycházet pouze v omezených rozměrech, je výchovná práce více než nesnadná. A právě tato smutná skutečnost byla příčinou, proč sociálně demokratické nakladatelské družstvo „Cíl“ se rozhodlo vydávat „Svět práce“. Náš nový týdeník má před sebou několik důležitých úkolů: Předně má šířit všeobecné vzdělání. Za druhé má sblížovati město s vesnicí, dělníka s úředníkem, zemědělce se živnostníkem a současně býti všem spolehlivým rádcem. Za třetí má umožniti příslušníkům jakékoliv strany, aby slyšely též jiný názor nežli názor svého vedení a zaučili se respektovati cizí přesvědčení. Za čtvrté má přispívat: ke stupňování*

pracovního výkonu v závodech i na polích, v kancelářích i na drahách, prostě všude, jak toho vyžaduje zájem republiky. List má býti při tom obsahově pestrý, věcný a srozumitelný, nemá se vnučovat, ale má býti vyhledáván. Lze doufat, že se svých úkolů zhostí dobře a že přispěje k vytvoření podmínek pro lepší budoucnost národa a republiky. Vydavatelstvo i redakce mají na mysli zájem celku, zájem národa a všech jeho vrstev. Proto bude časopis sloužiti všem vrstvám pracujícího lidu a bude také jejich tribunou. Redakce ochotně otevře stránky svého časopisu všem dobrým podmětům, a spoléhá při tom hlavně na spolupráci naší mládeže. „Svět práce“ nemá být listem pracujícího lidu jen podle názvu, nýbrž celým svým posláním. Na práci spočívá nyní nejen blaho národa, ale také bezpečnost a rozvoj naší republiky a záruka naší svobody.“¹⁰⁹

Tentýž den vydal Ústřední deník Československé sociální demokracie *Právo lidu* článek s názvem *Vyšel "Svět práce"*: *"S dnešním datem vyšlo právě první číslo ilustrovaného týdeníku "Svět práce", jež vydává Ústřední akční výbor čs. sociální demokracie v Praze. "Svět práce" má 16 stran velmi poučného i poutavého obsahu. Do prvního čísla napsal úvodník ministr průmyslu soudr. B. Laušman a obsáhlý článek uvnitř listu o práci jako zdroji blahobytu předseda vlády soudr. Zd. Fierlinger. V hospodářské rubrice přináší "Svět práce" kromě jiných významných příspěvků článek ministra pro zahraniční obchod dr. H. Ripky a má též článek ministra zdravotnictví dr. Ad. Procházky."*¹¹⁰

Jako další jedinečný zdroj nám může posloužit bilanční článek Zdeňka Fierlingera z 21. 12. 1945: *„(...) „Svět práce“ byl především časopisem časově prvním svého druhu, na jehož sloupcích četli jsme první úvahy o znárodnění velkého a klíčového průmyslu a našeho peněžnictví. Zasazoval se o to, aby tyto základní reformy byly uskutečněny co nejdříve, jako jeden velkorysý plán, který našemu státu umožní přenést se snadněji přes všechny počáteční potíže původního chaotického liberálního hospodářství, jež by nikdy nemohlo zdolat velké úkoly dnešní doby a překonat všechny ty překážky a těžkosti, které nám zanechala válka a okupace jako dědictví. „Svět práce“ vléval důvěru v srdce našich pracujících občanů, jejich naděje se upínaly k lepším*

¹⁰⁹LAUŠMAN, Bohumil. Na cestu. *Svět práce*. 12. 7. 1945, roč. 1, č. 1, s. 1.

¹¹⁰Vyšel "Svět práce". *Právo lidu: Ústřední deník československé sociální demokracie*. 12. 7. 1945, roč. 48, č. 51, s. 2.

zítřkům, a učil je hledat cesty z dnešního hospodářského chaosu a ukazoval, jak třeba do něho vznést jasný plán, který by umožnil co nejlepší využití našeho přírodního bohatství, hlavně pak využití schopností a práce našeho lidu (...). Časopis pomáhá vychovávat našemu státu novou generaci nadšených pracovníků, myslících již v nových pojmech a posuzující hospodářský život již z vyššího hlediska sociálních účelností. Vypěstovat pro naši výrobu nové kádry podobných oddaných pracovníků je úkolem nanejvýš naléhavým a odpovědným. Jsem přesvědčen, že i tento úkol „Svět práce“ bude dále úspěšně plnit.“¹¹¹

Redakce týdeníku *Svět práce* klade důraz na zahraniční zpravodajství (globální pojetí, exotické země), na zprávy z hospodářsko-sociální oblasti a na oddechovou rubriku. Časopis se s oblibou věnuje světu filmu (Jan Wenig). Často se objevují pozitivní odkazy a články o TGM, historii sociálně demokratického hnutí a jeho osobností (i v celosvětovém rozsahu). Z obsahu časopisu je patrná orientace na Sovětský svaz (prezentován nekriticky jako vzor). Tematicky je poměrně často čerpáno z událostí kolem II. světové války. Ideologicky je též často postaven na bázi politiky Národní fronty. Ač je patrná orientace na SSSR, tak zpravodajství se nese v přátelském duchu o Západu (krásně to vystihuje jeden podtitulek: *Americké filmy ano, sovětské především*). Přesně odpovídá československé politice mezi Východem a Západem. Občas můžeme narazit na článek ztlačně protikapitalisticky pojatý.

V domácí politice se vyjadřuje podpora vládě Národní fronty. Někdy se vyskytne článek namířený proti některé z konkurenčních politických stran (strana lidová¹¹², národní socialisté¹¹³ a slovenské strany¹¹⁴). Výjimku však tvořili komunisté, proti nim je kritika méně častá.¹¹⁵

Od druhé poloviny roku 1947 se objevují výpady proti KSČ, které mají gradační tendenci (například otisk úředního dokumentu, jak KSČ zasahuje do bezpečnostních

¹¹¹FIERLINGER, Zdeněk. První bilance. *Svět práce*. 21. 12. 1945, roč. 1, č. 22-23, s. 1.

¹¹²Stk. Dvojitá tvář lidovců. *Svět práce*. 18. 2. 1948, roč. 4, č. 7, s. 5.

¹¹³-X-. Národní socialisté, katolíci a klobásy. *Svět práce*. 28. 8. 1947, roč. 3, č. 35.

¹¹⁴Verax. Věci slovenské. *Svět práce*. 13. 6. 1946, roč. 2, č. 24, s. 1.

¹¹⁵KHÁŠ, Ladislav. Jediný program. *Svět práce*. 15. 5. 1946, roč. 2, č. 20, s. 1.

složek).¹¹⁶ Ovšem ostatní kritiky nešetří ani další politické strany Národní fronty. Články upozorňují na vypjatou situaci ve světě, pozvolna zaznamenávají studenou válku.¹¹⁷ Reagují v duchu jednoty a hledají zlatou střední cestu.¹¹⁸ Velice výstižně působí karikatury.¹¹⁹

Pokusíme se nyní více přiblížit názorovou prezentaci *Světa práce* v průběhu gradace politického dění v ČSR.

V září nastala krize, kvůli neschválení zákona o zdanění milionářů ministr Laušman v týdeníku napadá národní socialisty a naopak se zastává KSČ. Hlavně podporuje udržení jednoty.¹²⁰ V této souvislosti se objevila i zesměšňující karikatura předsedy KSČ Klementa Gottwalda.¹²¹

20. listopadu v čísle 47 jsou publikované zprávy o brněnském sjezdu ČSSD a o zvolení Laušmana stranickým předsedou. Články vyznívají kladně a velebí nového předsedu.¹²² Ohražují se proti komunistickému tisku, který hodnotil sjezd negativně (prokomunistický kandidát Fierlinger prohrál).¹²³

V čísle 3 z 21. ledna 1948 Laušman píše, že cílem KSČ je mít monopol na moci a ostatní strany Národní fronty rozparcelovat (po únoru se tak skutečně stalo), a plán komunistů kritizuje. ČSSD opět prezentuje jako tvrdé zastávce vlády celé Národní fronty.¹²⁴

¹¹⁶ -o-. SNB ve službách KSČ. *Svět práce*. 31. 7. 1947, roč. 3, č. 31, s. 5.

¹¹⁷ Obr. Bitevní pole dvou doktrín. *Svět práce*. 16. 10. 1947, roč. 3, č. 42, s. 7 nebo ERBAN, Vojta. Kde je nebezpečí? *Svět práce*. 4. 12. 1947, roč. 3, č. 49, s. 1.

¹¹⁸ LAUŠMAN, Bohumil. Vyjasňuje se? *Svět práce*. 2. 10. 1947, roč. 3, č. 40, s. 1.

¹¹⁹ Obr. Sblížení západu s východem. *Svět práce*. 6. 11. 1947, roč. 3, č. 47, s. 7.

¹²⁰ LAUŠMAN, Bohumil. Republika v nebezpečí? *Svět práce*. 11. 9. 1947, roč. 3, č. 37, s. 1.

¹²¹ *Svět práce*. 11. 9. 1947, roč. 3, č. 37, s. 5.

¹²² GRÁF, Otto. Brněnský sjezd. *Svět práce*. 20. 11. 1947, roč. 3, č. 47, s. 1.

¹²³ Re. Propagandizmus. *Svět práce*. 27. 11. 1947, roč. 3, č. 48, s. 4.

¹²⁴ LAUŠMAN, Bohumil. Poodhrnutý cípek. *Svět práce*. 21. 1. 1948, roč. 4, č. 3, s. 1.

28. ledna je titulní článek zaměřený na předvolební téma. Hlavním mottem je, že nejdůležitější je uchovat existenci svobodného a demokratického Československa.¹²⁵

Číslo 5 ze 4. února kritizuje komunisty za snahy uchvátit fingovaně vládní moc ve volbách přes vytvoření nových „spřátelených“ politických subjektů. Předvídá se rozpad vlády Národní fronty.¹²⁶ Ovšem objevuje se i kritika Lidové strany za propagandu zaměřenou proti sociální demokracii zveřejněnou v jejím stranickém tisku (již zmiňovaná dříve).

Redaktor Jan Wenig kriticky nazíral na činy obou stran sporu během únorové krize. Uspokojivý výsledek viděl v návratu k platformě vlády Národní fronty a ve víře v živoucí demokracii ztělesněnou Eduardem Benešem.¹²⁷

Dne 3. března Laušman vyzdvihuje, jak ČSSD vyřešila únorovou krizi (spojení s komunisty). Úspěšným výsledkem je vznik „socialistické vlády“.¹²⁸ Další článek napadá Západ za vměšování se do československé suverenity (protestní nóty o převratu v ČSR).¹²⁹ Dále je Západ kritizován, že neslouží k zajištění bezpečnosti a míru všech národů.¹³⁰ Na titulní stránce mezi těmito články se nachází velký portrét T. G. Masaryka.

List se hlásí k sjednocovací linii KSČ a ČSSD.¹³¹ Jednoznačné se přiklání k východnímu bloku a vymezuje se vůči bloku západnímu.¹³² Znovu se přepracovávají dějiny, nové články o starých událostech jsou rozdílně interpretovány než prvotiny (například Marshallův plán byl předtím v časech jeho vyhlášení hodnocen rezervovaně, ale nyní je zpětně interpretován negativně).¹³³ Západ je obviňován z nové výstavby Německa (což sice byla pravda, ale hlavně šlo o to vyvolat u československých občanů

¹²⁵ MARTIN, Jan. Nejvyšší kandidátka. *Svět práce*. 28. 1. 1948, roč. 4, č. 4, s. 1.

¹²⁶ Ks. Národní fronta ještě žije. *Svět práce*. 4. 2. 1948, roč. 4, č. 5, s. 1.

¹²⁷ WENIG, Jan. Hlubina bezpečnosti ve vážné době. *Svět práce*. 25. 2. 1948, roč. 3, č. 8, s. 1.

¹²⁸ LAUŠMAN, Bohumil. Revoluce. *Svět práce*. 3. 3. 1948, roč. 4, č. 9, s. 1.

¹²⁹ VESELÝ, Vladimír. Dvě noty na pražskou adresu. *Svět práce*. 3. 3. 1948, roč. 4, č. 9, s. 1.

¹³⁰ Stk. Slovanská politika. *Svět práce*. 3. 3. 1948, roč. 4, č. 9, s. 5.

¹³¹ FOUSTKA, Radim N. Jednota našeho socialismu. *Svět práce*. 21. 4. 1948, roč. 4, č. 16, s. 1

¹³² Obr. Evropské předjaří 1948. *Svět práce*. 10. 3. 1948, roč. 4, č. 10, s. 5.

¹³³ VESELÝ, Vladimír. Západní blok a Imperium Americanum. *Svět práce*. 10. 3. 1948, roč. 4, č. 10, s. 1.

nevoli proti Západu, ti si totiž uchovali strach z potencionálního nového vzestupu Německa).¹³⁴ Postupně se propagandistická rétorika stupňuje. Například Američané jsou obecně prezentováni jako agresori. Jednoznačně se přebírají sovětská stanoviska na mezinárodní politiku.¹³⁵

Čili v době poúnorové zastává týdeník provládní politiku a je plně v režii profierlingerovského (prokomunistického) křídla v ČSSD. Politické články mají namířený osten proti Západu. Ale zatím většina článků nevyznívá nijak křiklavě. Složení přispěvatelů se nijak výrazně neobměňuje. Kromě hlavních politických přispěvatelů (Laušman přestává být publikován, stejně jako ostatní političtí přispěvatelé úvodní strany, například Zdeněk Peška, Zdeněk Smetáček, Václav Majer, kteří jsou nahrazeni novými lidmi - Vladimír Veselý, Vojtěch Urban. Vojtěch Lev, Jiří Pilař, Dražek Křepinský, K. F. Sedláček, Josef Teichman, Vladimír Kaigl, Jan Morávek. Často přispívá V. Erban.

2. 3. Redakce

Svět práce jako stranické periodikum ČSSD mělo těsné vztahy s deníkem *Právo lidu*. To se projevovalo tím, že značná část autorů článků *Světa práce* patřila ve skutečnosti do redakce *Práva lidu*. V důsledku návaznosti na stranu se mezi časté přispěvatelé řadili i straničtí funkcionáři. Existovala však stálá redakce o šesti členech.¹³⁶ Následně časopis zaměstnával k 31. 12. 1947 11 osob, ovšem z uvedeného pramene nemůžeme konstatovat, zda se jednalo jen o redaktory.¹³⁷ Redaktoři se podíleli na zisku časopisu. Redakce sídlila v Lidovém domě v Praze. Na začátku roku 1947 došlo k spojení redakcí *Práva lidu*, *Světa práce*, *Cíle* a ostatních časopisů „za účelem koordinace práce a urychlení a zlevnění provozu.“¹³⁸

¹³⁴ C. C. Pax Americana. *Svět práce*. 17. 3. 1948, roč. 4, č. 12, s. 6.

¹³⁵ MORÁVEK, Jan. Úspěch sovětské politiky míru. *Svět práce*. 19. 5. 1948, roč. 4, č. 20, s. 1.

¹³⁶ Archiv ČSSD. Fond 71. Archivní jednotka 744. Schůze valné hromady firmy Cíl a.s. Zápis z 18. 12. 1946 z valné hromady firmy Cíle a.s. Referát B. Laušmana

¹³⁷ Archiv ČSSD. Fond 71. Archivní jednotka 745. Bilanční zpráva.

¹³⁸ Archiv ČSSD. Fond 71. Archivní jednotka 744. Zápis z 20. 1. 1947 ze schůze správní a dozorčí rady Cíl a.s.

Jména redaktorů časopisu lze částečně vyvozovat ze stálých přispěvovatelů (viz podkapitola 2. 1. Struktura a přispěvovatelé). Neúplný seznam členů redakce časopisu *Svět práce* (celkem 4) se povedlo získat z Archivu syndikátu novinářů.¹³⁹ Patří do něj František Hliněnský¹⁴⁰, Arnošt Schulz¹⁴¹, Miroslav Hrnčír¹⁴² a Josef Šmíd¹⁴³. Dalšími

¹³⁹ Národní Archiv, Archiv syndikátu novinářů, Praha, karton 171, členové syndikátu dle redakcí, Svět práce - 4 kartičky

¹⁴⁰ **František Hliněnský** (28.11.1904 Skuteč – 20.1.1975 Praha) Novinář, sportovní a národohospodářský redaktor. 1926 se začal věnovat žurnalistice. Zpočátku pracoval jako externista a stálý spolupracovník *Lidových novin* v Praze, sportovního týdeníku *Star*, *Českého slova*, *Pestrého týdne* a *Přítomnosti*. Přispíval i do *Hospodářských rozhledů* a *Hospodářské politiky*. 1929 se stal vedoucím odpovědným redaktorem časopisu *Motor*. Stejně funkce zastával i v časopise *Československý motorista*. Po odchodu z obou periodik pracoval jako novinář na volné noze, překladatel, inzertní poradce a organizátor prodeje motocyklů. Počátkem 30. let nastoupil do firmy Baťa ve Zlíně jako redaktor časopisu *Zlín*. Až do okupace 1939 redigoval ve Zlíně časopis *Výběr*. Od 25. 3. 1936 do 9. 12. 1936 a od 16. 11. 1938 do počátku roku 1944 byl odpovědným redaktorem časopisu *Zlín. Časopis podnikavé práce. Velké vydání (středeční)*, resp. týdeníku *Svět*. Od ledna 1944 funkci odpovědného redaktora začal zastávat šéfredaktor *Světa* J. Pelíšek. V redakci firmy Baťa pracoval F. Hliněnský do února 1944, kdy byl přeložen do jiného oddělení. Působil jako knihovník, rešeršér v oboru gumárenské literatury a technických novinek a redaktor časopisu *Gumárenské přehledy*. V červnu 1945 z firmy Baťa odešel. Pracoval od července 1945 až do července 1948 jako vedoucí redaktor vládního týdeníku *Svět práce*, který zároveň zakládal. Byl členem ústředního výboru Sekce sociálně demokratických novinářů. Později působil také v časopise *Svět motorů* a jako vedoucí a odpovědný redaktor čtrnáctideníku *Motor* v Praze. Byl členem Syndikátu čs. novinářů (doložen 1937, 1940). BLODIGOVÁ (eds.), Alexandra a kolektiv. *Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945*. Praha: Matfyzpress, 2007, s. 44., NA, f. ASYN, členská evidence zemřelí, František Hliněnský (viz Příloha č.8).

¹⁴¹ **Arnošt Schulz** (6. 5. 1918 Písek - 16. 3.1962 Brno) vystudoval obchodní akademii a po maturitě nastoupil v r. 1937 do roku 1939 do aktivní vojenské služby. V roce 1940 ilegálně překročil hranice a do r. 1946 byl důstojníkem čs. zahraniční armády ve Francii. Byl vyznamenán válečným křížem, medailí za chrabrost a medailí za zásluhy 1. stupně. Do Svazu českých novinářů vstoupil 1. 6. 1946. V časopisu *Svět práce* působil jako redaktor od 1. 4. 1946, psal články zaměřené na sport, humor a techniku. Poté dělal vedoucího kulturního oddělení *Večerní Prahy*. NA, f. Archiv syndikátu novinářů, čl. ev. vyřazení, Arnošt Schulz (viz Příloha č. 9); *Kdy zemřeli...? 1937 – 1962*. Praha: St. Knihovna ČSSR - Národní knihovna, s. 239.

¹⁴² **Miroslav Hrnčír** (20. 10. 1910 Domašov u Brna – 15. 1. 1960 Mnichov, SRN) vystudoval gymnázium. Členem SČN od 1. 5. 1936. Od r. 1930-1932 pracoval v časopisu *Zlín*, od r. 1931 vedl *Baťovo kino*, od r. 1934-1936 v deníku *Lidové noviny*, v deníku *České slovo* působil od r. 1935-1944, kdy byl vyhozen dr.Crhou a následně v r. 1945 nakrátko přijat zpátky. Od r. 1945 vedoucím redaktorem ve *Světu práce.*, kde společně s Hliněnským tento časopis zakládali. 1. 1. 1949 se stal ústředním ředitelem družstva *Tvar*, nadále však zůstává redaktorem *Světa práce*. Po odchodu do exilu v r. 1951 pracoval v informačním oddělení rádia *Svobodná Evropa* v Mnichově. NA, f. Archiv syndikátu novinářů, čl. ev. vyřazení, Miroslav Hrnčír (viz Příloha č. 11); PEJSKAR, Jožka. *Poslední pocta: Památník na zemřelých československé exulanty v letech 1948 – 1981*. Curych: Konfrontace, 1985, s. 182.

¹⁴³ **Josef Šmíd** (26. 3. 1913 Židlochovice-). Novinář. Dříve redaktor časopisu *Svět práce*, od 3. 3. 1948 odpovědný redaktor. Redigoval časopis *Partyzán*. ABS, 302-168-9, ev. svazek 5/2; NA, PŘ II- ODD/PŘ-d, karton 293, Tisk 1931-1951, sign. 211/28, Svět práce 1945-1951.

redaktory, u kterých máme důkazy, že působili v týdeníku *Svět práce*, byli L. M. Pařízek, Otto Gráf a Alois Humplík¹⁴⁴. Všichni tito redaktoři se podepisovali vlastním jménem, ale psali i pod pseudonymy. Například: Arnošt Schulz – as, aš; Alois Humplík – H.A. , ah, aha, AH; L. M. Pařízek – LMP. František Hliněnský se v roce 1945 podepsal pouze pod jeden článek¹⁴⁵, jména Miroslav Hrnčír ani Alois Humplík nenajdete v témže ročníku ani jednou.

Hliněnský vedl redakci až do července 1948. Pak byl list řízen redakční radou s odpovědným zástupcem J. Šmídem (funkci zastával již od 3. 3. 1948), ale Hliněnský zůstával ve funkci odpovědného redaktora. V říjnu 1948 se strana rozhodla dát časopisu novou politickou linii, na post šéfredaktora byl dosazen Jiří Pilař¹⁴⁶. Hliněnský se přesunul na místo národohospodářského redaktora, kde setrval až do konce roku 1949.

Hliněnský, Hrnčír a Gráf byli členy redakce již od roku 1945, první dva se podíleli na založení časopisu. Pařízek a Schulz nastupují do redakce během prvního

¹⁴⁴ **Alois Humplík** (6. 8. 1909 Ostrava-Vítkovice - 28. 10. 1966 Praha) Novinář, překladatel. Absolvoval Svobodnou školu politických nauk. Původně pracoval jako dělník. Od června 1927 do září 1928 působil v týdeníku *Bezručův Kraj* v Moravské Ostravě. Od listopadu 1928 do září 1929 pracoval v Tiskové osvětové korespondenci v Praze, v r. 1929 pracoval také jako reportér *Večerního Českého Slova* a od ledna 1930 ve Všeobecné slovanské tiskové korespondenci. 1930-1932 působil v Korespondenci Pragopress. Od září 1932 do 1934 v Pražské tiskové službě v Praze, do 15. 9. 1933 byl jejím spolumajitelem, potom zaměstnancem v oblasti komunálního a všeobecného zpravodajství. 1934-1945 pracoval v redakci *Českého slova* v Praze. Od 27. 10. 1942 do dubna 1945 byl odpovědným redaktorem *Nedělního Českého Slova*. V letech 1945 – 1946 pracoval ve *Svobodném slovu*. V roce 1946 byl v redakci *Světa práce*. 1946-1949 redigoval časopis *Květen*. Od 1. 10. 1955 působil v zahraničně politickém oddělení deníku *Práce*. Od 25. 10. 1935 byl členem Syndikátu čs. novinářů. BLODIGOVÁ (eds.), Alexandra a kolektiv. *Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945*. Praha: Matfyzpress, 2007. s. 49; NA, ASYN, čl. ev. vyřazení, Alois Humplík (viz Příloha č. 10).

¹⁴⁵ František Hliněnský. Více odpovědnosti. *Svět práce*. Roč. 1, č. 2, s. 1.

¹⁴⁶ **Jiří Pilař- Bretschneider** (12. 2. 1913 Praha - 19. 9. 1964 Podhoří u Kladna). Novinář, původně úředník, člen KSČ od r. 1931, až do okupace externě spolupracoval s tiskem strany: *Rudý večerník*, *Rudé právo*, *tvorba*, *Haló noviny*, *Levá fronta*, *Doba*, *Zem Sovětů*, *Praha-Moskva*. Aktivní v Kostuffě. Od r. 1937 pracoval jako úředník v nakladatelství Melantrich. Byl zapojen do ilegální práce a během květnové revoluce vytvořil vlastní odbojovou skupinu. Od r. 1945 byl redaktorem *Tvorby*, v r. 1948 převzal vedení *Světa práce*. Byl vedoucím redaktorem *Aufbau und Frieden*. Od r. 1951 byl šéfredaktorem *Světa v obrazech*, od r. 1954 se stal ředitelem dokumentárního filmu. Od r. 1956 ředitelem Novinářského studijního ústavu. Do SČSN vstoupil v r. 1945. Zastával několik funkcí: byl členem disciplinární rady v letech 45-48, poté se stal členem ÚV SČSN. V roce 1955 získal čestný odznak SČSN za zásluhy o tisk. Zároveň zastával různé stranické funkce. NA, f. ASYN, čl. ev. zemřelí, Jiří Pilař; Kdy zemřeli...? 1963-1966. Praha: St. Knihovna ČSSR - Národní knihovna, s. 59.

pololetí roku 1946, Humplík je členem redakce také v roce 1946. Dle údajů z archivu bezpečnostních složek, byl v roce 1946 šéfredaktorem František Hliněnský, vedoucím redaktorem Miroslav Hrnčíř a redaktorem Jiří Šmíd.¹⁴⁷

Celkem tedy známe 7 členů redakce ve zkoumaném období: František Hliněnský, Miroslav Hrnčíř, Alois Humplík, Josef Šmíd, L. M. Pařízek, Otto Gráf a Arnošt Schulz. Kromě Gráfa a Humplíka zůstali v redakci týdeníku *Svět práce* do konce zkoumaného období všichni výše jmenovaní.

V průběhu poúnorových časů dostali výpověď stálý redaktor *Práva lidu* Ladislav Khás¹⁴⁸ a Otto Gráf¹⁴⁹ (Gráf členem stálé redakce *Práva lidu* od 1. 1. 1948). Khás se stal redaktorem *Světa práce* v letech 1950-1952. V nových časech je vidět značná angažovanost Vojtěcha Erbana, J. Morávka, Vojtěcha Lva¹⁵⁰.

Do časopisu přispívali v menším počtu významné osobnosti československého dění: ministr obrany Ludvík Svoboda, spisovatelé Jan Drda nebo Jiří Brdečka, herec Národního divadla Zdeněk Štěpánek, bývalý osobní tajemník Edvarda Beneše, velvyslanec ve Švédsku a člen ČSSD Eduard Táborský, cestovatelé Jiří Hanzelka a Miroslav Zikmund, politik ČSSD a organizátor UNRRY František Němec.

¹⁴⁷ ABS, 302-168-9, ev. svazek 5/2 (viz Příloha č. 18).

¹⁴⁸ **Ladislav Khás** (29. 6. 1905 Stříbrné Hory – 21. 2. 1976 Praha) Československý novinář a spisovatel, druhý manžel Elišky Junkové. Vystudoval práva na UK v Praze. 1927-1936 byl redaktorem *Českého deníku* v Plzni a plzeňský dopisovatel *Lidových novin*. 1936-1945 a 1948-1952 redaktor *Lidových novin*, 1945-1948 *Práva lidu* v Praze, v letech 1950 - 1952 redaktor *Světa práce*, 1952-1956 vedoucí tiskového odboru ČSAV. V mládí psal poesii, posléze vynikl jako fejetonista, autor drobných povídek, črt a causerií. V poválečném období se soustavně věnoval popularizaci vědy (zvl. archeologie), redigoval *Věstník ČSAV*, napsal biografii J. Heyrovského a scénáře populárně vědním filmům a televizním dokumentům. Od plzeňských let spolupracoval s Divadlem Spejbla a Hurvínka, pro něž napsal mnoho her a dramatických pásem. Vydavatel spisů E. Basse. TOMEŠ, Josef: *Český biografický slovník XX. století*. Praha: Litomyšl: Paseka: Meissner, 1999, s. 58; NA, f. Archív syndikátu novinářů, čl. ev. zemělí, Ladislav Khás (viz Příloha č. 16).

¹⁴⁹ Archiv ČSSD. Fond 71. Archivní jednotka 744. Zápis z 22. 3. 1948 ze schůze správní a dozorčí rady Cíl a.s.

¹⁵⁰ **Vojtěch Lev** (14. 12. 1882 Jílové u Prahy – 11. 10. 1974 Praha) novinář, reportér, prozaik, autor knih pro děti. Redaktor deníku *Právo lidu* od r. 1917 do 1948 a *Pestrých květů*. Obdržel několik literárních cen. *Kdy zemřeli...? 1971 – 1974*. Praha: St. Knihovna ČSSR - Národní knihovna, s. 85; ČERNUŠÁK, Gracián, ŠTĚDRONĚ, Bohumír, NOVÁČEK, Zdenko. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Sv. 1. A-L. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965, s. 101.

Častým překladatelem (z ruštiny i angličtiny) v časopisu *Svět práce* byl Jiří Voldán (občanským jménem Jaroslav Hudec¹⁵¹). Jednalo se například o písně Rudé armády (na počest Dne Rudé armády¹⁵², na počest návštěvy Rudoarmějského souboru písně a tance v Praze¹⁵³).

Časopis občas přejímal články z cizích periodik. Byly to *Spectator*, *Figaro*, *Neue Zürcher Zeitung*, *Tribune*, *Reynolds News* nebo *INS*. Jednalo se především o komentáře zahraničních událostí nebo zahraniční zpravodajství. Měl řadu nepravidelných zahraničních dopisovatelů. Jaroslav Mecer se řadil mezi pravidelné dopisovatele z Francie.¹⁵⁴

3. Vydavatelská politika

3. 1. Vydávání a tisk

Svět práce od prvního čísla (12. července 1945) tiskla Lidová knihtiskárna Antonína Němce a spol.¹⁵⁵, od 6. září 1945 pak Cíl, a.s. tiskařské a nakladatelské podniky, Praha 2.¹⁵⁶

Jako vydavatele časopis uvádí Ústřední akční výbor československé sociální demokracie v Praze a od 29. 11. 1945 Československou sociální demokracii.¹⁵⁷

¹⁵¹ **Jaroslav Hudec** (20. 3. 1901 Praha- ?) Hudební skladatel a textař. Autor četných písní a člen bývalé Červené sedmy a Hašlerova Pražského kabaretu. Po rozpadu Červené sedmy vstoupil do redakce *Národních listů*. Byl redaktorem *Práva lidu* a posléze týdeníku *Svět Sovětů*. Spoluzakladatel kabaretní scény *Satyr*. VOPRAVIL, Jaroslav Stanislav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: SPN, 1973. s. 322, 680; ČERNUŠÁK, Gracián, ŠTĚDROŇ, Bohumír, NOVÁČEK, Zdenko. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Sv. 2. M-Ž. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965, s. 101.

¹⁵² VOLDÁN, Jiří. Slavně válčili a slavně zpívali.... *Svět práce*. 21. 2. 1946, roč. 2, č. 8, s. 6.

¹⁵³ VOLDÁN, Jiří. Rudoarmějský soubor. *Svět práce*. 22. 5. 1946, roč. 2, č. 21, s. 14.

¹⁵⁴ MECER, Jaroslav. Přeplněný kalendář. *Svět práce*. 9. 1. 1947, roč. 3, č. 2, s. 14.

¹⁵⁵ *Svět práce*. 12. 7. 1945, roč. 1, č. 1, s. 16.

¹⁵⁶ *Svět práce*. 6. 9. 1945, roč. 1, č. 9, s. 16.

¹⁵⁷ *Svět práce*. 29. 11. 1945, roč. 1, č. 19, s. 12.

V důsledku sloučení ČSSD s KSČ vydává časopis od 7. července 1948 vydavatelství Svoboda.¹⁵⁸

3. 1. 1. Společnost Cíl

ČSSD zřídila pro svou, nejen vydavatelskou, činnost společnost *Cíl, Ústředí hospodářských podniků Československé sociální demokracie* (v obchodních jednáních užíván název: *Cíl, spojené tiskařské a vydavatelské a jiné podniky v Praze*, ke konci roku 1945 transformováno na akciovou společnost). Jednalo se o ústřední hospodářský podnik ČSSD, jehož úkolem bylo zajišťovat bezpečnou hospodářskou základnu. Konkrétně zejména spravoval nemovitosti, vydavatelství časopisů, nakladatelství grafických a jiných hospodářských podniků. Cíl zřídilo předsednictvo strany 16. srpna 1945 a ústřední výkonný výbor strany vyslovil souhlas 8. října 1945. Podnik podléhal kontrole ústřední dozorčí rady a kontrolní komise strany. Mezi vytyčené úkoly patřilo zřídit a provozovat výrobní, obchodní podniky. Podnik tiskl a na účet vydával knihy, periodické a neperiodické časopisy a jiné tiskoviny. Dále zřizoval a vedl závody na prodej časopisů a tiskopisů vůbec, vlastním nebo cizím nákladem vydaných. Měl na starosti oblast technického charakteru: „*Nabýval, vyráběl, prodával, pronajímal, zpracovával a zužitkoval hmoty, potřeby, stroje, nástroje a součástky všeho druhu (...), zejména též nabýval, najímal a provozoval závody písmolijecké a závody, kteréhokoli druhu k výrobě papíru a lepenky a k zpracování dřeva, dřevoviny, celulosy a vedlejších výrobků a odpadových látek, jakož i obchod se všemi těmito a podobnými výrobky.*“¹⁵⁹ Získával a využíval patenty a patentní práva, licence, ochranná práva a vzorková práva k výrobnám, živnostem a obchodům sloužících k podpoře a zvelebování časopisů a tiskopisů Cílem vydávaných. Pokud šlo přímo o podniky patřící straně, úkolem bylo hájit společné zájmy. Koordinovat činnost, opatřovat suroviny, stroje a jiné prostředky, starat se o odbyť jejich výrobků a účelně využívat jejich kapacit, pomáhat při dalším budování podniků, pečovat o jejich propagaci, dozor po stránce provozní a účetní. Činnost Cíle se vztahovala na vydavatelství časopisů ČSSD. Předsedou společnosti byl B. Laušman. Pravidelně se konaly schůze správní a dozorčí rady, ředitelství a valné

¹⁵⁸Svět práce. 7. 7. 1948, roč. 3, č. 27, s. 16.

¹⁵⁹Archiv ČSSD. Fond 71. Archivní jednotka 740. Prozatímní směrnice Cíle. s. 19-21.

hromady podniku, z jejichž sezení se do dnešních dnů zachovaly zápisy, ze kterých jsem také čerpala pro tuto práci.¹⁶⁰ V srpnu 1948 se KSČ stala majitelkou akcií společnosti Cíl a.s. (3500 akcií) na základě sloučení ČSSD s KSČ.¹⁶¹

Z četných zápisů vyplývá, že se schůzí aktivně účastnil šéfredaktor *Světa práce* F. Hliněnský a další přispěvatelé (například Tischler¹⁶²). Dle zápisů ze schůzí správní a dozorčí rady víme, že se zde řešilo několik témat týkajících se časopisu. Asi nejvíce se diskuze vedly kolem měnící se poptávky po časopisu, a tím se měnících příjmů.¹⁶³ Po únoru 1948 se nejvíce řešila kádrová obměna zaměstnanců a transformace sociálně demokratického tisku.¹⁶⁴

3. 2. Rozsah

Noviny měly po většinu roku 1945 šestnáct stran, od 19. čísla (z 29. listopadu 1945) došlo k redukci z 16 na 12 stran. V roce 1946 *Svět práce* pokračoval v nastoleném trendu. Od čísla z 11. dubna 1946 pak došlo k opětovnému rozšíření na 16 stran. K datu 24. října 1946 vyšel speciál k výročí 28. října. Na titulní straně byl tehdy jediný článek oslavující tento státní svátek a číslo mělo výjimečně celých 32 stran. Od 6. února 1947 se noviny dočkají rozšíření dokonce na 20 stran. Již 10. července 1947 však počet stran klesá opět na 16.

¹⁶⁰Archiv ČSSD. Fond 71. Archivní jednotka 740. Prozatímní směrnice Cíle s. 21-23.

¹⁶¹Archiv ČSSD. Fond 71. Archivní jednotka 744. Schůze valné hromady firmy Cíl a.s. z 13. 8. 1948.

¹⁶²Velmi pravděpodobně se jedná o Karla Tischlera (1886 - 20. 1. 1961 Praha) - papírník v Praze, redaktor časopisu *Český hádankář. Kdy zemřeli...?1937 – 1962*. Praha: St. Knihovna ČSSR - Národní knihovna, s. 287.

¹⁶³Archiv ČSSD. Fond 71. Archivní jednotka 744. Schůze správní a dozorčí rady z 22. září 1947.

¹⁶⁴Archiv ČSSD. Fond 71. Archivní jednotka 744. Záznam porady členů ředitelství Cíl a. s. z 15. března 1948. A rovněž: Tamtéž. Záznam porady členů ředitelství Cíl a. s. z 27. dubna 1948.

3. 3. Cenová politika

Cena za jeden novinový výtisk *Světa práce* v roce 1945 činila 2,50 Kčs.¹⁶⁵ V roce 1946 *Svět práce* pokračoval v nastoleném trendu. Cena novin pak vzrostla nejprve na 3 Kčs, od čísla z 11. dubna 1946 pak na 3,50 Kčs, zároveň byl počet stran rozšířen na 16. Předplatné za rok činilo 150 Kčs a na půl roku 75 Kčs.

Od 6. února 1947 se noviny dočkají rozšíření na 20 stran, cena se ovšem nemění a činí stále 3,50 Kčs. V březnu vychází dvě vydání s rozsahem pouhých 10 stránek. Již 10. července 1947 však počet stran trvale klesá opět na 16 a časopis zlevňuje o padesát haléřů. Jeden výtisk *Světa práce* tak stojí opět 3 Kčs.

Rok	Cena
1945	2,50 Kčs
1946	3,00 Kčs
Od 11. 4. 1946	3,50 Kčs
Od 10. 7. 1947	3,00 Kčs
1948	3,00 Kčs

3. 4. Náklad a hospodářské výsledky

V období 1945 až do 1. 6. 1947 známe průměrný prodaný náklad *Světa práce*.¹⁶⁶

Vzhledem k tomu, že při zahájení vydávání časopisu 12. 7. 1945 byl náklad nastaven na 100 000 ks "jednou týdně ve středu"¹⁶⁷, je zřejmé, že se během prvního roku časopis těšil velké popularitě a jeho náklad se zvýšil o více než 110 procent. V dalších obdobích však dochází k velkému poklesu. Zatímco v roce 1945 dosahoval průměrný náklad 214 600 výtisků, v roce 1946 klesl na 120 600 výtisků a do konce

¹⁶⁵Pro kapitolu 3.2. čerpáno z titulních stránek časopisu *Svět práce* vydávaném v letech 1945 - 1948

¹⁶⁶Pro kapitolu 3. 6. čerpáno z Archivu ČSSD. Fond 71, a.j. 744. Bilance Cíl, akciová společnost k 31. prosinci 1974. s. 39-42. Dále fond 71, a.j. 745. s. 10 a 11.

¹⁶⁷NA, PŘ II- ODD/PŘ-d, karton 293, Tisk 1931-1951, sign. 211/28, Svět práce 1945-1951.

května 1947 se dostal až na 81 200 výtisků (viz Příloha č. 6). Žádný z časopisů, vydávaných akciovou společností Cíl, nepocítil tak radikální propad (viz Příloha č. 7).

Podle auditu pololetních výsledků prodeje vypadal náklad časopisu *Svět práce* v jednotlivých obdobích v letech 1946 a 1947 následovně:

- 1. 1. 1946 – 210 000 výtisků
- 1. 7. 1946 – 101 000 výtisků
- 31. 12. 1946 – 84 500 výtisků
- 1. 7. 1947 – 76 500 výtisků
- 31. 12. 1947 – 76 500 výtisků

Z těchto čísel je jasný pokles nákladu v průběhu let 1946 – 1947. To se logicky projevilo také na generovaných výnosech, které vypadaly následovně:

V roce 1946 činily výnosy 15 397 751,95 Kčs

V roce 1947 činily výnosy 11 802 555,20 Kčs

Rozdíl ve výnosech mezi roky 1946 a 1947 činil tedy 3 595 196,75 Kč

Snížení výnosů je patrné i přes zvýšené příjmy z inzerce: v r. 1946 – 3 299 080,20 Kč, v r. 1947 – 3 504 061,20 Kč). Hlavní příčinou nižších výnosů je tedy již vyzdvihovaný prudký pokles prodeje.

Tato skutečnost se pochopitelně promítla negativně také na vykázaném čistém zisku, který se vyvíjel následovně:

V roce 1946 činil zisk 3 403 783,65 Kčs

V roce 1947 činil zisk 713 593,50 Kčs

Rozdíl v ziscích mezi roky 1946 a 1947 činil tedy 2 690 190,25 Kčs

Tento výsledek ještě zhoršuje nepoužitá rezerva na odpis pohledávek z roku 1946 ve výši 158 110 Kčs.

Hospodářský výsledek *Světa práce* činí tedy v roce 1947 oproti roku 1946 zhoršení o 2 848 300,25 Kčs.

K 31. 12. 1947 zaměstnával *Svět práce* 11 osob. Zbylou agendu za *Svět práce* vykonávalo oddělení zvané „časopisy“.

3. 5. Distribuce

Pokud jde o způsoby distribuce periodika *Svět práce*, šla naprostá většina nákladu v letech 1946-1947 do prodejen tisku. To nejlépe dokládají finanční ukazatele. Podle nich šlo v roce 1946 prostřednictvím koncového prodeje v prodejnách na odbyt novin za 7 209 067,36 Kč (v roce 1947 to bylo 4 852 629,80 Kč), prostřednictvím předplatného se v témže roce prodalo novin za 1 846 390,75 Kč (v roce 1947 to bylo 1 316 700,80 Kč) a v drobném prodeji bylo udáno *Světa práce* v hodnotě 1 145 327,70 Kč (v roce 1947 to bylo 561 460 Kč). Z toho vyplývá, že koncový prodej byl ve sledovaném období jednoznačně primárním zdrojem příjmů vydavatele *Světa práce*.¹⁶⁸

¹⁶⁸ Archiv ČSSD. Fond 71, a.j. 744. Bilance Cíl, akciová společnost k 31. prosinci 1974. s. 41.

Závěr

Charakteristiku časopisu *Svět práce 1945-1948* jsem se snažila zpracovat pomocí analýzy samotného periodika, rekonstrukcí redakce a častých příspěvovatelů, rozbořem článků prokazujících jeho ideové zaměření, ale i pomocí historických údajů zachycujících činnost a politiku české sociální demokracie jakožto vydavatele týdeníku.

Rozbor samotného listu ukázal, že časopis se během sledované doby nikterak výrazně formálně ani obsahově neměnil. Rok 1945 se ještě nesl v duchu právě ukončené války a tomu odpovídal obsah svým neustálým bilancováním ztrát, napadáním a obviňováním Německa a jeho spojenců. S blížícím se rokem 1948 začínají posilovat útoky na politiku KSČ. Po únoru 1948 se však postupně dostával časopis do rukou KSČ, což se projeví jednak výměnou šéfredaktora Františka Hliněnského, tak i vydavatelství titulu.

Jelikož nebyly nalezeny žádné seznamy členů redakce, jediným možným postupem bylo využití samotného periodika a poté archivů či biografické literatury. Redakce časopisu měla dle dostupných zdrojů stálých 7 členů, ale přesné složení redakce při založení časopisu, nebo dokumentace zachycující jakékoliv personální obměny neexistují, nebo se je nepovedlo ve zkoumaných archiváliích najít.

Svět práce, jako stranické periodikum ČSSD, mělo těsné vztahy s deníkem *Právo lidu*. Velký počet článků přicházel pravidelně od členů „spřátelené“ redakce. V důsledku návaznosti na stranu se mezi časté příspěvovatele řadili straničtí funkcionáři. Časopis plnil velmi dobře funkci orgánu ČSSD a vzorně prezentoval názory jejich zástupců i přívrženců. I když je sociálnědemokratický *Svět práce* prosovětský, jeho názory jsou s přihlédnutím na tehdejší dobu vůči západní politice poměrně liberální. Poúnorový komunistický *Svět práce* naopak Západ ostře kritizuje a Sověty velebí.

Velice paradoxní je zvyšování rozsahu časopisu a počtu členů redakce paralelně se snižujícím se prodaným nákladem, stagnující cenou a tudíž padajícími výnosy a samozřejmě zisky vydavatelství Cíl.

Za nejlépe zpracované považuji kulturní rubriky a velmi poutavě napsané reportáže z exotických zemí.

Časopis *Svět práce* byl ilustrován velmi vkusně vybranými kresbami a černobílými fotografiemi leckdy až umělecké úrovně. Bohužel valná většina obrázků a zejména fotek byla publikována bez autora. Přesto byly pro mě prvkem, který mi studium časopisu a přípravu mé práce po celou dobu zpříjemňovaly.

Mrzí mě, že se mi nepovedlo rekonstruovat celou původní redakci a dostat se k více informacím o Františkovi Hliněnském v Archivu bezpečnostních složek. Značná část dokumentů byla totiž ztracena.

Resumé

This bachelor thesis deals with the history, content and personnel structure, ideological orientation and publishing policy of the magazine *Svět práce* published from 1945 to 1948. To show the conditions in which the periodical was established and which determined it during the whole observed period, the work provides a brief insight into the press conditions and social situation in Czechoslovakia. Given that the magazine was one of the journals of the Czechoslovak Social Democracy, the study outlines what was happening in the organization, not only during the seized period, but also in the past times - that is, from its inception until the end of the World War II, subsequently up to the present. An important part of the propaganda activities even according to the program of the Social Democrats is "well-led press", therefore there is much attention paid to the most significant periodicals of social democracy and the personalities who created the content. The main objective in the processing of this work was the reconstruction of the editorial department of the magazine *Svět práce*. Since there were no lists of members of the editorial department, except the editor in chief František Hliněnský, the only possible procedure was the use of periodicals and tracing the actual biographical details of publishing contributors. Among them, there were distinctive personalities from politics, culture and journalism.

Magazine *Svět práce 1945-48* reported on political developments at home and abroad, reviewed and commented on the economic situation, offering reviews and theater, literature or film critics, reports from abroad, amused with a regular column of jokes but also there can be found the poems, novels or drawings of well - known Czech artists.

With its content *Svět práce* presents ideology of Social Democracy, which, after merging with the Communist Party in 1948, disappeared from the pages of the magazine.

Použité zdroje

Archivní materiál:

Archiv ČSSD. Fond 71. Archivní jednotky 740 – 752.

Archiv bezpečnostních složek

Knihovna Národního muzea

Národní archiv. Archiv syndikátu novinářů.

Národní archiv. PŘ II- ODD/PŘ-d

Parlamentní knihovna

Periodický tisk:

Dělnické listy 1872-1875.

Svět práce 1945 – 1948.

Právo lidu 1945

Národní práce 1939

Der čechoslavische Sozialdemokrat 1913-1914

LITERATURA:

BARTOŠKOVÁ, Šárka, BARTOŠEK, Luboš. *Filmové profily*. Praha: Československý filmový ústav, 1986. 520 s.

BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky. I. Díl: Český periodický tisk do roku 1918*. 1. vyd. Praha: Novinář, 1981. 274 s.

BLODIGOVÁ (eds.), Alexandra a kolektiv. *Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945*. 1. vyd. Praha: Matfyzpress, 2007. 159 s. ISBN 978-80-86732-96-1.

BRABEC, Jiří a kol. *Slovník zakázaných autorů 1948 – 1980*. 1. vyd. Praha: SPN, 1991. 541 s. ISBN 80-04-25417-9

- BRANDES, Detlef. *Cesta k vyhnání 1938-1945 : plány a rozhodnutí o "transferu" Němců z Československa a z Polska*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2002. 499 s. ISBN 80-7260-070-2
- BUCHVALDEK, Miroslav. *Československé dějiny v datech*. 2. vyd. Praha: Svoboda, 1986. 714 s. ISBN 80-85981-93-9.
- ČERNUŠÁK, Gracián, ŠTĚDRONĚ, Bohumír, NOVÁČEK, Zdenko. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Sv. 1. A-L. 1.vyd. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963. 853 s.
- ČERNUŠÁK, Gracián, ŠTĚDRONĚ, Bohumír, NOVÁČEK, Zdenko. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Sv. 2. M-Ž. 1.vyd. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965. 1080 s.
- DOLENSKÝ, Antonín. *Kulturní adresář ČSR. Biografický slovník žijících kulturních pracovníků a pracovníc. II. Ročník*. Praha: J. Zeibrdlich, 1936. 672 s.
- FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatur: Osobnosti, díla, instituce*. Díl. 1. A-G. 1. vyd. Praha: Academia, 1965, 900 s.
- HAVEL, Rudolf, OPELÍK, Jiří a kol. *Slovník českých spisovatelů*. 1 vyd. Praha: Československý spisovatel, 1964. 625 s.
- HRUBEC (ed.), Marek, BÁRTA, Miloš. *Dějiny české a československé sociálnědemokratického hnutí*. Praha-Brno: Masarykova dělnická akademie a nakladatelství Doplněk, 2006. 192 s. ISBN 80-7239-199-2.
- HOLUB, Václav a kol. *Léta mimo domov: k historii Československé sociální demokracie v exilu*. 1. vyd. Praha: Grégr Eduard Dr. a syn., 1996. 238 s. ISBN 80-902023-4-9
- KÁRNÍK (eds.), Zdeněk, MĚCHÝŘ, Jan. *K novověkým sociálním dějinám českých zemí IV: Zvraty a převraty 1939 -1992*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2001. 182 s. ISBN 80-246-0198-2
- Kdo je kdo: 91/92: Česká republika: federální orgány ČSFR*. 2. Díl. N-Ž. Praha: Kdo je kdo, 1991. 1298 s. ISBN 80-901103-0-4
- Kdy zemřeli...? Přehled českých spisovatelů a publicistů zemřelých v letech 1937 – 1962*. Praha: St. knihovna ČSSR - Národní knihovna.
- Kdy zemřeli...? Přehled českých spisovatelů a publicistů zemřelých v letech 1963 – 1966*. Praha: St. Knihovna ČSSR - Národní knihovna.
- Kdy zemřeli...? Přehled českých spisovatelů a publicistů zemřelých v letech 1967 – 1970*. Praha: St. Knihovna ČSSR - Národní knihovna.

Kdy zemřeli...? Přehled českých spisovatelů a publicistů zemřelých v letech 1971 – 1974. Praha: St. Knihovna ČSSR - Národní knihovna.

Kdy zemřeli...? Přehled českých spisovatelů a publicistů zemřelých v letech 1975 – 1979. Praha: St. Knihovna ČSSR - Národní knihovna.

KŘIVÁNKOVÁ, Alena, VATRÁL, Josef. *Dějiny československé žurnalistiky IV. Díl: Český a slovenský tisk v letech 1944-1987.* 1. vyd. Praha: Novinář, 1989. 223 s. ISBN 80-7077-036-8.

KUBÍČEK, Jaromír a kol. *Česká retrospektivní bibliografie: Noviny české republiky od počátku do roku 1918.* Brno: Sdružení knihoven České republiky, 2008. 2 sv. (415, 249 s.). ISBN 978-80-86249-46-9 a 978-80-86249-48-3.

KUBÍČEK, Jaromír. *Česká retrospektivní bibliografie: Noviny české republiky 1919 - 1945.* Brno: Sdružení knihoven České republiky, 2004. 2 sv. (446, 276 s.). ISBN 80-80-86249-27-1.

KUKLÍK, Jan. *Sociální demokraté ve Druhé republice.* 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1992. 148 s.

KUKLÍK, Jan, KUKLÍK, Jan: *Dějiny 20. století.* 3. vyd. Praha: SPL- Práce, 1999. 191 s. ISBN 80-86287-15-7

KUNC, Jaroslav. *Slovník českých spisovatelů beletristů 1945 – 56.* 1. vyd. Praha: SPN, 1957, 483 s.

KUNC, Jaroslav. *Slovník soudobých českých spisovatel: Krásné písemnictví v letech 1918 – 45. 2. Díl. N-Ž.* 1. vyd. Praha: Orbis, 1946.

MENCL, Vojtěch a kolektiv. *Křižovatky 20. století: Světlo na bílá místa v nejnovějších dějinách.* Praha: Naše vojsko, 1990. 399 s. ISBN 80-206-0180-5

PEJSKAR, Jožka. *Poslední pocta: Památník na zemřelé československé exulanty v letech 1948 – 1984.* 2. sv. Curych: Konfrontace, 1985. 368 s. ISBN 3-85770-120-3

Program Československé sociální demokracie usnesený XX. manifestačním sjezdem strany ve dnech 18. - 21. října 1945. Praha: Československá sociální demokracie, 1946. 123 s.

RUPNIK, Jacques. *Dějiny komunistické strany Československa: od počátku do převzetí moci.* 1. vyd. Praha: Academia, 2002. 284 s. ISBN 80-200-0957-4

ROUBÍK, František. *Bibliografie časopisectví v Čechách z let 1863 - 1895.* Praha: Česká akademie věd a umění, 1936. 319 s.

TOMAN, Prokop, TOMAN, Prokop Hugo. *Dodatky ke Slovníku československých výtvarných umělců.* 3. vyd. Praha: SNKLHU, 1955. 224 s.

TOMEŠ, Josef a kol. *Český biografický slovník XX. století*. Praha: Litomyšl:Paseka: Meissner, 1999. 3 sv. (634 s., 649 s., 587 s.) ISBN 80-7185-245-1

TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2005: Biografický slovník*. 2. vyd. Praha: Česká strana sociálně demokratická, 2005. 249 s. ISBN 80-239-7733-4

VOPRAVIL, Jaroslav Stanislav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: SPN, 1973. 1540 s.

ZIERIS, K. F. *Nové základy českého periodického tisku*. Praha: Orbis, 1947. 40 s.

Internet:

<http://www.cssd.cz/o-nas> (Historie ČSSD)

Použité zkratky

ABS – Archiv bezpečnostních složek

ASYN - Archiv syndikátu novinářů

čl. - členská

ČSSD - Česká strana sociálně demokratická

ev. – evidence, evidenční

f. - fond

NA - Národní archiv Praha

PR – public relations

PŘ II – Policejní ředitelství Praha II

PŘ II – ODD/PŘ-d - Policejní ředitelství Praha II - oddělení tiskové, spolkové, bezpečnostní a dopravní

sign. - signatura

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Titulka (obrázek)
- Příloha č. 2: Titulka 2 (obrázek)
- Příloha č. 3: článek z čísla (obrázek)
- Příloha č. 4: ukázka z čísla (obrázek)
- Příloha č. 5: inzertní dvoustrana (obrázek)
- Příloha č. 6: průměrný náklad 1945-1947 (graf)
- Příloha č. 7: průměrný náklad časopisů vydávaných Cílem 1945-1947 (obrázek)
- Příloha č. 8: František Hliněnský, šéfredaktor a zakladatel časopisu *Svět práce* 1945-48 (obrázek)
- Příloha č. 9: Arnošt Schulz, redaktor časopisu *Svět práce* (obrázek)
- Příloha č. 10: Alois Humplík, redaktor časopisu *Svět práce* (obrázek)
- Příloha č. 11: Miroslav Hrnčíř, redaktor časopisu *Svět práce* (obrázek)
- Příloha č. 12: Otto Gráf, redaktor časopisu *Svět práce* (obrázek)
- Příloha č. 13: Karel Hetteš, přispěvovatel časopisu *Svět práce* (obrázek)
- Příloha č. 14: Miroslav Khun, přispěvovatel časopisu *Svět práce* (obrázek)
- Příloha č. 15: Zdeněk Hlaváček, přispěvovatel časopisu *Svět práce* (obrázek)
- Příloha č. 16: Ladislav Khás, přispěvovatel časopisu *Svět práce* (obrázek)
- Příloha č. 17: Milada Skálová, přispěvovatelka časopisu *Svět práce* (obrázek)
- Příloha č. 18: Zápis z archivu bezpečnostních složek (obrázek)

Přílohy

Příloha č. 1: Titulka (obrázek)

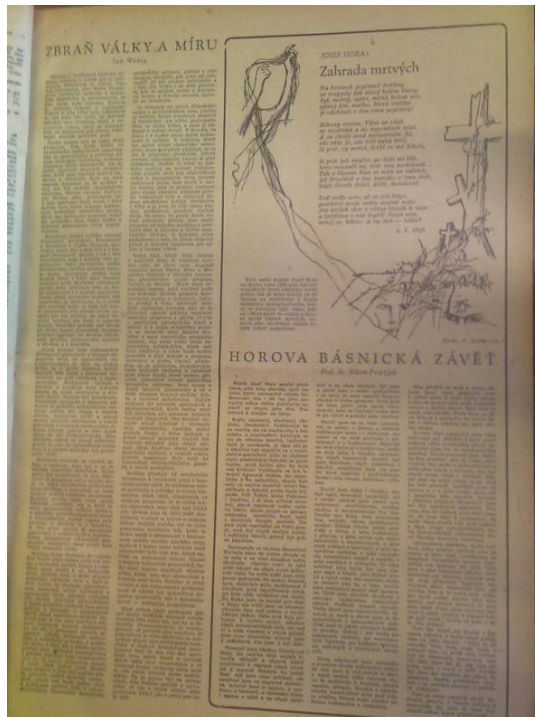
Příloha č. 2: Titulka 2 (obrázek)

Příloha č. 3: článek z čísla (obrázek)

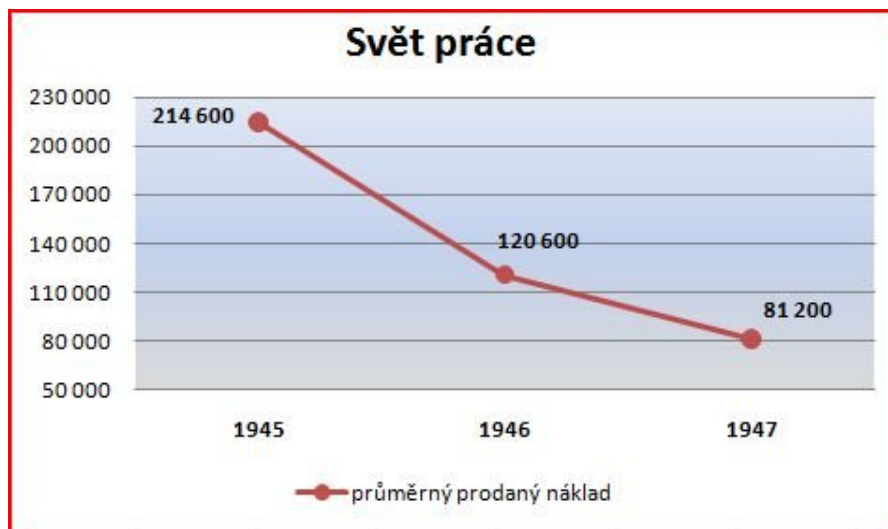
Příloha č. 4: ukázka z čísla (obrázek)

Příloha č. 5: inzertní dvoustrana (obrázek)

Příloha č. 6: průměrný náklad 1945-1947 (graf)

Příloha č. 6: průměrný náklad časopisů vydávaných Cílem 1945-1947 (obrázek)

Časopis	Celkem vytištěno čísel			Průměr nákl. jednoho čísla		
	1945	1946	1.6.1947	1945	1946	1.6.1947
P. l. před.	26,696.000	31,313.800	12,768.300	165.800	131.000	124.000
P. l. mař.	6,249.800	9,297.650	3,701.950	183.800	157.500	161.000
Průmysl zeměd.	377.000	842.100	326.400	21.100	16.500	14.800
Průmysl umělost.	—	646.700	192.700	—	16.700	8.400
Svět práce	4,721.000	6,153.500	1,787.800	214.600	120.600	81.200
SL	125.750	288.025	172.900	25.100	5.700	8.100
Technická výroba	—	111.100	24.200	—	9.200	5.450
Svět žen	—	—	62.100	—	—	20.600
Sociální demokrat	—	150.000	618.500	—	50.000	47.500
Ill. socialistů	—	—	37.000	—	—	9.250

Analyt. práce vypracována na přelomu 1945 a průměrných nákladů:

21

Příloha č. 8: František Hliněnský, šéfredaktor časopisu Svět práce (obrázek)

Příloha č. 9: Arnošt Schulz, redaktor časopisu *Svět práce* (obrázek)

Příloha č. 10: Alois Humplík, redaktor časopisu *Svět práce* (obrázek)

Příloha č. 11: Miroslav Hrnčíř, redaktor časopisu *Svět práce* (obrázek)

Příloha č. 12: Otto Gráf, redaktor časopisu *Svět práce* (obrázek)

Příloha č. 13: Karel Hetteš, přispěvovatel časopisu *Svět práce* (obrázek)

Příloha č. 14: Miroslav Khun, přispěvovatel časopisu *Svět práce* (obrázek)

Příloha č. 15: Zdeněk Hlaváček, přispěvovatel časopisu *Svět práce* (obrázek)

Příloha č. 16: Ladislav Khás, přispěvovatel časopisu *Svět práce* (obrázek)

Příloha č. 17: Milada Skálová, příspěvatelka časopisu *Svět práce* (obrázek)

Příloha č. 18: Zápis z archivu bezpečnostních složek (obrázek)

SVĚT PRÁCE" - činnost redaktorů		Ev. svazek: 5/2
Heslo		
Obsah spisu:	C. j.	
<p>Séfredaktorem a odpovědným redaktorem je František HLINĚNSKÝ, švagr ministra Majera. Tento je ve spojení s T. Baťou, kterému se zavázal, že mu bude napomáhati při akcích, které Baťa hodlá v CSR podniknouti, jakmile se poměry změní. Baťa zaslal Hliněnskému, jakož i ostatním redaktorům a vedoucím polit. činitelům větší množství cigaret z Anglie. - Vedoucím redaktorem je Miroslav HRNČÍR, který udržuje styky s reakcionáři. Je stále ve styku s anglickými a americkými novináři, a vyslanckými činiteli. Notoriický alkoholik. - Redaktorem je Josef SMÍD, vydávající se za partyzána. Člověk neinteligentní, v redakci je spíše trpěn jako pomoc. síla. Rediguje časopis "Partyzán". Kresby "Světů Práce" dodává akad. mal. A. ZÁBRANSKÝ. - Svými články často přispívá Dr. Jan WENIG z rozhlasu. Články jsou štvavého zabarvení; používá pseudonymu "Verax". Bývalý agrárník.</p>		26500/99/46 M